

ΠΟΘΕΝ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Αἱ ἐσχάτως κατὰ τὴν Ἱερὰν Ὀδὸν καὶ ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ καὶ ἡ προσκόλλησις ἐν τῇ νέᾳ θόλῳ τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῶν πρόδιετίας ἀποτοιχισθέντων ψηφιδωμάτων, δηλ. τοῦ Παντοκράτορος καὶ τῶν Προφητῶν, μοναδικῶν ὑποδειγμάτων ἀμυκίας ἑλληνικῆς μεσαιωνικῆς τέχνης, ἐστρεψάν τὴν προσοχὴν τῆς ἀνεπτυγμένης μεριδὸς τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας πρὸς τὴν πολιὰν τοῦ Δαφνίου Μονῆν, ὑπὸ τὰ μυστηριώδη ἐρεπίτια τῆς ὁποίας τόση ἱστορία ἐτάφη, καὶ ἦν ἡ παράδοσις θεωρεῖ ὅτι ἱδρυσεν ἡ πολυθρύλλητος *Μαργαρίνα*

«ὅπ' ἔλαμπε σ' ἐθγενικαῖς ὡσάν χρυσοῦ κορώναν», ἡ *Magdelone* τῆς φραγκικῆς παραδόσεως, ἡ τοσοῦτον ἀγαπήσασα τὸν περιπετειώδη *Ἡμπερίον*, δηλ. τὸν *Pierre de Provence* ὡς τὰ περὶ αὐτῶν ἐκτραγηδοῦνται εἰς τὴν γνωστὴν πολυστίχον *ὁμιάδα*.

Ὡστε θεωροῦμεν ἐπίκαιρον νὰ ἐκθέσωμεν τινὰ περὶ τῆς Μονῆς ταύτης, ἐπὶ τοῦ παρόντος περιοριζόμενοι εἰς τὴν περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος Δαφνίου ἔρευναν.

*

Κατὰ τοὺς ἀπλουστεροὺς τὸ ὄνομα τοῦ Δαφνίου προῆλθεν ἐκ τῶν *δαφνῶν* ἢ *πικροδαφνῶν* ἐξ ὧν ἦτο δῆθεν τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ κατάφυτον, ἐξ οὗ καὶ εἰς *Μονὴν* τοῦ *δαφνῶνος* μετέπλασαν ταύτην· ἀλλὰ τὸ παροιμιώδως ἄνδρον τοῦ τόπου τούτου, τοῦ πολλοὺς μὲν καὶ ἀρχαιοτάτους ὀμβροδέκτας, ἐν δὲ μόνον φρεᾶρ ὑμνηθὲν ὑπὸ τῆς δημῶδους Μούσης¹ καὶ οὐδεμίαν δάφνην ἔχοντος, καθιστᾷ τὴν ἐκ τῶν φυλιδρῶν τούτων φυτῶν παραγωγὴν ἀπαράδεκτον.

Ἄλλοι προσδίδουσι φραγκικὴν καταγωγὴν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Δαφνίου, συνδέοντες τοῦτο πρὸς τοὺς *Dauphins* τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς τὴν *Abbaye de Delphine* τοῦ μεσαιῶνος, ἧτις πάλιν ποικίλως γράφεται (*de Dalfinet*, *de Dalphinete*, *abbatia de Dalphino*, *de Delphino* κλπ.) Ἄλλ' οὐδεὶς σήμερον πλέον πιστεύει ὅτι ἐξ αὐτῶν παρήχθη τὸ Δαφνί—οἰκοδόμημα τοῦ Θ'—I' αἰῶνος ἔκτοτε γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο—καταπεσοῦσης τῆς γνώμης ὅτι εἶναι φραγκικὸν ἱδρυμα, ἀροῦ οὐδ' αὐτὴ ἡ πανθομολογουμένη «φραγκικὴ προσθήκη» εἶναι τοιαύτη.

Οἱ πλείστοι ὁμῶς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀνόματος Δαφνίου ἀνάγουσιν εἰς τὸ ἐκεῖ που Ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος

νος, «οὔτινος ἢ δάφνη ἦτο τὸ ἱερόν φυτόν». Ἀλλὰ τότε διατὶ νὰ μὴ τιμηθῇ ἢ ἐκκλησιᾶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ δικδεξαμένου, ὡς πιστεύεται, τὸν Ἀπόλλωνα Προφήτου Ἡλιοῦ μᾶλλον;—ὡς τὸ ἐκεῖ που ἐπὶ ὑψώματος μονίδιον, ὀνομασθὲν οὕτω βεβαίως μόνον διότι εἶναι ἐπὶ ὑψώματος—, καὶ διατὶ νὰ δεχθῶμεν τὸ «*Δαφναῖος ἢ Δαφνηφόρος*» Ἀπόλλων, ὡς ἐπιδρᾶσαν ἐπὶ τῆς ὀνοματοθεσίας τῆς Μονῆς καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν τόπου, καὶ νὰ μὴ δεχθῶμεν τὸ *Δελφίνιος*, πλησιέστερον ὄν καὶ πρὸς τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα φραγκικὰ ὀνόματα;

Ὁ ἀείμνηστος Τάσσης Νεροῦτσος τολμηρῶς δογματίζει ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη «τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου ἐν *Δάφνῃ* καὶ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν καλουμένη ἡ Θεοτόκος τὸ *Δαφνί*, παρὰ τῶν φράγκων ὀνομάζετο τῆς *Δάφνης ἡγουμενικῆς Μονῆς* (*Dafnae Abbatia*) καὶ *Παναγία τῶν Βλαχερνῶν* (*Sancta Maria de Blakernis*)». Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν γνώμῶν τούτων ὑποσημειοῖ ὅτι: «ἐν τῷ μαρτυρικῷ τῆς θανῆς καὶ κηδείας τοῦ Δουκὸς Ἀθηνῶν Γουίδωνος Β'. *de la Roche*, τοῦ ἔτους 1308, τῷ ἀποκειμένῳ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βελγικῆς πόλεως *Mons*, ἀναγνωστέον *Dafnae abbatia* καὶ οὐχὶ *Delfine* ὡς ἀνέγνωσεν ὁ *Buchon*—ὅτι «ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος Γ'. ἐν τῇ πρὸς τὸν Βερνάρδον, πρῶτον λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ἐπιστολῇ, τοῦ ἔτους 1208, ἀποκαλεῖ τὴν Μονὴν *Monasterium Sanctae Mariae de Blakernis*—καὶ ὅτι «τὸ σωζόμενον μολυβδόβουλλον τῆς Μονῆς, φέρει ἔμπροσθεν τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος τῶν Βλαχερνῶν καὶ ὀπίσθεν τὴν ἐπιγραφήν **† Η ΘΚΣ ΤΟ ΔΑΦΝΙΝ**». Ἀποκαλῶν δὲ τὸ κατὰ τὴν θέσιν ταύτην Ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος «*Ἡρότιον τὸ ἐν Δάφνῃ*» σημειοῖ ὅτι «ἐπὶ τῶν ἐρεπίτιων τοῦ καταστραφέντος ναοῦ τοῦ *Δαφναίου* Ἀπόλλωνος ἀνηγέρθη ἀρχομένου ΙΑ' αἰῶνος, ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς ἐν Βυζαντίῳ δυναστείας» ἡ Μονὴ Δαφνίου, δεχόμενος ὅτι κτίτωρ τῆς Μονῆς ὑπῆρξε Βασίλειος Β', ὁ Βουλγαροκτόνος—οὔτινος εἰκὼν δῆθεν εἶναι ἡ κατὰ τὸν πρόναον ἐρ' ὑγρῷ ἀνεπίγραφος τοιαύτη— «ἐν Ἀθήναις γενόμενος μετὰ τὸ πέρας τοῦ κατὰ Βουλγάρων πολέμου περὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1019, ἵνα ἀποδώσῃ τῇ Θεομήτορι τοῦ Παρθενῶνος τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια», καὶ θεωρεῖ οὐχὶ παράδοξον ἂν ὁ Βουλγαροκτόνος «ιδρύσατο καὶ τὴν ἐν Δαφνίῳ Μονὴν εἰς τιμὴν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ὑπερμαχούσης αὐτῷ ἐν τῷ κατὰ Βουλγάρων πολέμῳ».

Πολλὰ τὰ ἀξιόμμεπτα ὑπάρχουσιν εἰς πάντα ταῦτα.

Μολυβδόβουλλον τι δημοσιεῖσθαι ὑπὸ τοῦ *Schlumberger*, οὐχὶ ἀτυχῶς πανομοιότυπος, ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει *Mordtman*, ἔχει κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἐκδοτῶν ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν πλευρᾶς τὴν Παναγίαν τῶν Βλαχερνῶν, ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ τὴν ἐπιγραφήν:

†
ΗΘΚΣ
ΤΟΔΑ
ΦΝΙΝ

[*Ἡ Θεοτόκος τὸ Δαφνί*]

¹ «*Στῆ Σεργικῆ—σεργικῆ καὶ στῆ Μεντέλη—μέλι καὶ στὸ Δαφνί κρῖον νερό ποῦ πίνουν οἱ ἀγγέλοι*».

Τὸ μολυβδοβούλλον τοῦτο δὲν ἀρνούμεθα ῥητῶς ὅτι ἐκ τοῦ ἡμετέρου Δαφνίου προέρχεται, καίτοι ἀνήκει εἰς συλλογὴν μολυβδοβούλλων θρησκευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι φαίνεται ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς ἐκκλησίαν ἢ εἰς Μονὴν, τὸ σπουδαιότερον δέ: Παναγίας ἐπ' ὄνοματι τῆς Δάφνης καὶ ἐν Βυζαντίῳ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδι: ἔχομεν π. χ. ἐν Κέφῳ, ἔνθα εὐρίσκουμεν μικρὰν Μονὴν τῆς Δάφνης, τιμωμένην καὶ αὐτὴν, ὡς ἡ ἡμετέρα, ἐπ' ὄνοματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁμοίως πιθανῶς ἡ σφραγὶς νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν Μονὴν Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη φέρει, ὡς λέγουσιν, ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὸν τύπον τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, οὐδὲν ἔπεται ὅτι οὕτως ὠνομάζετο καὶ ἡ Μονή, καὶ ὅτι τὸ Δαφνί εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου ἀναγραφόμενον ἄνευ ἑτέρου τινὸς προσδιορισμοῦ Monasterium «Sanctae Mariae de Blakernis», ἀφοῦ ἄλλοθεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει τῷ ἡμέτερῳ Δαφνίῳ δὲν προκύπτει. Ἄλλως τε ὡς Χρυσοδαφνιώτισσα καὶ οὐχὶ ὡς Βλαχερνιώτισσα—ὅπως ἀλλαχού τῆς Ἑλλάδος—ἀνέκαθεν ἐτιμᾶτο καὶ τιμᾶται: ἡ Παναγία τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Μονῆς παρὰ τοῦ Ἀθηναίου λαοῦ, ὡς φέρεται καὶ ἐν τῷ γνωστῷ διστίχῳ:

«Κρῶ χρυσοδαφνιώτισσα μεγάλη σου ἡ χάρις,
μὲ τὸ ψηφί, μὲ τὸ φιγλί, μὲ τὸ μορφαριτάρι».

Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι καὶ τὰ περὶ Βασιλείου Β', λεγόμενα εἰς: λίαν παρακεινδυνευμένα. Οὐδ' εἶναι λογικόν, ἀφοῦ ἀναφέρονται ὅπωςδὴποτε τὰ ἀναθήματα ἅτινα προσήνεγκεν ὁ Βουλγαροκτόνος εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Παρθενῶνος, ἦν προσήλθε μετὰ τὴν νίκην ὅπως προσκυνήσῃ, νὰ μὴ ἀναφέρονται οὐδὲ διὰ μιᾶς λέξεως τὰ περὶ τῆς ἰδρύσεως παρ' αὐτοῦ τοιαύτης Μονῆς. Οὕτως ἀναγινώσκουμεν εἰς τὸν Γλυκᾶν: «Μετὰ ταῦτα δὲ πάντα ἐν Ἀθῆναις γενόμενος (ὁ Βουλγαροκτόνος) καὶ τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια τῇ Θεοτόκῳ ἀποδοῦς καὶ ἀναθήματα πολλοῖς καὶ πολυτελεῖσι κοσμησας τὸν ναόν, ὑπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν». Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνουσιν ὁ τε Ζωναρᾶς καὶ ὁ Κεδρηνός.

Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπὸ τῶν Λατίνων ἡ Μονὴ ὠνομάζετο Dafnae Abbatia καὶ ὅτι κακῶς δῆθεν ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ Buchon' μάλιστα δὲ ἡ παραπομπὴ εἰς τὸ πρακτικόν τῆς ταφῆς τοῦ Γουίδωνος de la Roche, καὶ ἂν θεωρηθῇ ὡς ἀναμνηστικὸν ὅτι ἐν τῷ ἡμέτερῳ Δαφνίῳ ἐτάφη οὗτος, εἰς ἐναντία ἄγει συμπεράσματα, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Εἰς τὴν Revue Archéologique τοῦ 1872 ἐδημοσιεύθη περισπούδαστος διατριβὴ τοῦ Fr. Lenormant περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐπὶ φραγκοκρατίας. Ἐν αὐτῇ βεβαιούται ἐπισήμως ὅτι τὸ πρωτότυπον τοῦ πρακτικοῦ τῆς ταφῆς τοῦ ἀνωτέρω Δουκὸς ἀπώλετο, καὶ ὅτι σφίζεται μόνον περιγραφὴ τις αὐτοῦ ἦν καὶ καταχωρίζεται. Ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ ἡ Μονὴ ἐν ἡ ἐτάφη ὁ Δούξ ὠνομάζεται de Dalfinet. Μὴ σφζομένου λοιπὸν τοῦ πρωτοτύπου δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ δισχυρισθῶμεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκαλεῖτο «Dafnae Abbatia». Ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς

ἄλλα, σφζόμενα ἐν πρωτοτύπῳ μάλιστα, φραγκικὰ ἔγγραφα τοῦ 1263, 1276 καὶ 1277 ὠνομάζεται ἡ Μονὴ τοῦ Delphino καὶ Dalphino. Ἐπίσης ἐν τῇ ἐπι τοῦ Παρθενῶνος σφζομένη ἀκιδιογραφικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ 1400 περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πέτρου Stolbezch ὠνομάζεται οὗτος Abbas Dalphini.

Διατί λοιπὸν, ἂν, ὡς προείπομεν, πεισθῶμεν ὅτι περὶ τοῦ ἡμετέρου Δαφνίου ἐπὶ Φραγκοκρατίας πρόκειται, νὰ μὴ δεσθῶμεν ὅτι καὶ εἰς τὸ ὄνομα Δαφνί ἐπῆλθεν ἡ συνήθης τῶν φράγκων διαφθορά:

Ὅτι δὲ ἡ Μονὴ ὠνομάζετο κατὰ τοὺς Βυζαντικοὺς χρόνους, ὡς καὶ σήμερον Δαφνί (Δαφνίν, Δαφνίον) καὶ οὐχὶ Βλαχέρνα, ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἐξῆς μολυβδοβούλλον ἀποτεθησαυρισμένον εἰς τὸ ἡμέτερον Νομισματικὸν Μουσεῖον.

Ὅς εἶναι κατάδηλον εἰς τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ μολυβδοβούλλου ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς

†
ΣΦΡΑΓΙΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΠΟΙ-
ΜΝΗΣ ΔΑ-
ΦΝΙΟΥ

ἀποτελοῦντα, ὡς καὶ ὁ Schlumberger εἰς τὴν Revue desédu des Grecques τοῦ 1889 σημειοῖ, ἓνα τρίμετρον ἰαμβικὸν στίχον.

Ἡ σφραγὶς αὕτη, ἀνήκουσα εἰς πολυάνθρωπον Μονὴν καλουμένην οὐχὶ τῆς Δάφνης ἢ ἐν Δάφνῃ, ἀλλὰ Δαφνίου καὶ ἐνταῦθα εὐρεθείσα, ἔχουσα δὲ καὶ κοινὰ γνωρίσματα πρὸς ἄλλας Ἀθηναϊκὰς συγχρόνους σφραγίδας, ἀνήκει βεβαίως εἰς τὴν ἡμέτεραν τοῦ Δαφνίου Μονήν. Εἶναι δὲ πολῦτιμος οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος Δαφνίου καὶ τοῦ τότε ἡγουμένου Παύλου, χαρακτηριζομένου ὡς Προέδρου, δηλ. κατὰ τὴν ἐπικρατεστέρην γνώμην πρόην ἐπισκόπου, ἀλλὰ καὶ διότι: ἔργον οὕσα κατὰ ἀσφαλεστάτην ἐκτίμησιν τοῦ Θ' ἢ Γ' αἰῶνος καὶ ἐπιβεβαιούσα τὰ ἐκ τοῦ βυθμοῦ τῆς Μονῆς ἀπορρέοντα ὁμοια συμπεράσματα ἐπὶ τῆς ἡλικίας τοῦ κτιρίου, πρόκειται ἀπόδειξις πολῦτιμος οὐ μόνον τῆς ζωῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἀμῆς κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους τοιαύτης Μονῆς εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅστε αἰῶνα ὀλόκληρον, ἂν μὴ καὶ πλέον, πρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου ἤμαζεν ἡ Μονὴ αὕτη.

*

Ἀναγράφαντες ἤδη καὶ βασιανίσαντες διὰ βραχέων τὰς περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δαφνίου γνώμας καὶ ἄλλα τινὰ σχετικὰ ἀναπτύξαντες, καταλήγομεν εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν τὴν περὶ καταγωγῆς τοῦ ὀνόματος τούτου ἡμέτεραν γνώμην.

Καθ' ἡμᾶς τὸ ὄνομα Δαφνί προῆλθε μετὰ τοσούτων ἄλλων ὀνομάτων ναῶν ἐκ Βυζαντίου καὶ

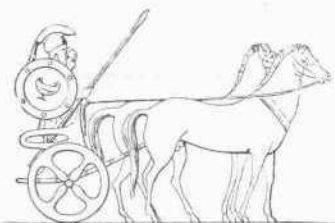
ἰδέθη εἰς τὴν ἐν Ἀθῆναις Μονὴν πρὸς τιμὴν τῆς εἰς τὴν Δάφνῃ τοῦ Βυζαντίου Παναγίας. Ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Δάφνῃ δὲ ταύτην Παναγίας καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς Δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος ὠνομάσθη ἡ τε Μονὴ καὶ ἡ τοποθεσία Δαφνί. Εἰς τὴν προτίμησιν ὁμοίως τοῦ ὀνόματος τῆς ἐν Δάφνῃ τοῦ Βυζαντίου Θεοτόκου διὰ τὴν κατὰ τὴν Ἱερὰν Ὀδὸν ἰδρυθεῖσαν Μονὴν συνετέλεσε βεβαίως καὶ ἡ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ προηγηθεῖσα λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος, προσφυοῦς θεωρηθείσης τῆς τοιαύτης διαδοχῆς, ἀφοῦ ὅπωςδὴποτε εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐπ' ὄνοματι τῆς Θεοτόκου νὰ τιμᾶται ἡ ἰδρυθεῖσα Μονή. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ἡ τε Παναγία ἐν Δάφνῃ καθὼς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ καθιδρύματα καὶ ἡ θέσις ἐν Δάφνῃ τοῦ Βυζαντίου ὠνομάσθησαν οὕτω: «διὰ τὸ ἴστιάσθαι ἐν τῷ τόπῳ στήλην, ἧτις ἦν ἡ μαντικωτάτη ποτὲ Δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος».

Ῥητῶς δὲ περὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ναοῦ τῆς Παναγίας ταύτης τῆς Δάφνης, ὃν χαρακτηρίζει ὡς πρωτόκτιστον, σημειοῖ τὰ ἐξῆς ὁ Πορφυρογέννητος: «...Καὶ ἡ μὲν τῶν ἀλλαξίμων τάξις φέρει τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ ἀποτίθησιν ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουδουκλίῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Δάφνης, ἦγον προὐ τοῦ ναοῦ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου... Καὶ ἀνερχόμενοι οἱ δεσπότες ἐν τῷ πρωτοκτίστῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου λαμβάνουσι καιρούς... εἶτα ἐξέρχονται εἰς τὸν βαπτιστήρα... καὶ μετὰ τὸ τελεῖσαι ταῦτα εἰσέρχονται ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης κ.λ.».

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν δὲν ὠνομάσθη ἡ ἡμετέρα Μονὴ Δαφνί: διὰ τὸν ἐκεῖσε Ναόν(;) τοῦ «Δαφναίου Ἀπόλλωνος» ἀλλὰ διὰ τὴν Παναγίαν τῆς Δάφνης ὠνομάζομένην οὕτως ἐν Βυζαντίῳ: ἔνεκα τῆς ἐκεῖ στήλης τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐνεργηθειῶν δὲ κατὰ τὴν Β καὶ Δ πλευρὰν τῆς περιοχῆς τῆς Μονῆς παρ' ἡμῶν ἀνασκαφῶν ἐβεβαιώθη ὅτι διὰ τοῦ ὑλικῆς τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος—καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ Ναοῦ ὡς γράφει ὁ Νερουτσοῦς, διότι Ἱερόν καὶ οὐχὶ Ναὸς ἦτο κατὰ τοὺς χώρους ἐκείνους—ἰδρύθησαν σχετικὰ τινὰ τῇ Μονῇ οἰκοδομήματα ἴσως ἀρχαιότερα τοῦ σφζομένου σήμερον ναοῦ, ὧν τινων ἰκανὰ μάρμαρα φέροντα σταυροὺς καὶ ποικίλα κοσμηματα εὐρέθησαν, ὃ δὲ ὑπάρχων σήμερον ὅσον ἐξοχος τόσον καὶ ἀτυχῆς Ναὸς ἀνηγέρθη καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν δι' ὑλικῆς νέου καὶ ἀμιγροῦς καὶ εἰς χρόνους καθ' οὓς ἤμαζεν ὡς ἰδία πλέον τέχνη καὶ οὐχὶ ὡς παρακμὴ τῆς ἀρχαίας ἢ Βυζαντινῆς, κοσμηθεῖς καὶ διὰ ψηφιδωμάτων, συνήθων μὲν ἴσως τότε, ἀλλ' ἀξίων θαυμασμοῦ σήμερον.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ἡ ΦΙΛΙΑ ΓΚΑΙΤΕ ΚΑΙ ΣΧΙΛΛΕΡ

Ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει ἀνεκδότων αὐτῶν ἐπιγραμμάτων.

Πρὸ τίνος ἀνευρέθησαν ἐν Βειμάρῃ ἀνεκδοτοὶ στίχοι τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σχίλλερ, ἀνήκοντες εἰς τὸ ἐπιγραμματικὸν εἶδος ἢ εἰδήσεις τῆς Ἑστίας δὲν εἶπέ τι ἀκριβέστερον, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνευρεθέντων δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολυβούλητον σειρὰν τῶν Xenien, τὴν μεστὴν σαρκασμοῦ καὶ δηκτικῆς ἐρωνείας καὶ σπινθηροβολοῦσης εὐφύας σειρὰν τῶν ἐπιγραμμάτων, τὰ ὅποια οἱ Διδάσκουροι τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας ἐξετόξευσαν ἀνηλεῶς δεξιᾷ, ἀριστερᾷ κατὰ παντός μικροῦ, κατὰ παντός μετρίου.

Ἡ ἰδέα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων ἐπῆλθε τὸ πρῶτον εἰς τὸν Γκαῖτε. Ἀναγινώσκων τὰ Ξένια τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ Μαρτιάλου ἐνεθουσιάσθη ἐκ τῆς ἰδέας καὶ γράψας τὴν πρώτην δωδεκάδα διστίχων ἔστειλεν αὐτὴν εἰς τὸν Σχίλλερ διὰ τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Μουσῶν, τὸ ὅποιον ἐξέδιδεν οὗτος.

Ὁ Σχίλλερ κατεγοητεύθη καὶ ἀπήντησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ συμποσωθῶσι τοῦλάχιστον εἰς ἑκατὸν ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τοὺς φιλολογικοὺς ἔχθρους τῶν μετ' ὀλίγον ἐφάνη καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀνεπαρκῆς, ἀπεφάσισαν δὲ νὰ προχωρήσωσι μέχρι τῶν χιλίων. Συνειργάζοντο εἶτε προσωρικῶς ὡσάκις εὐρίσκοντο ὁμοῦ ἢ δι' ἐπιστολῶν ὡσάκις ἦσαν μακρὰν ἀλλήλων καὶ ὅτε μὲν εἰσέφερον ὁ εἰς τὴν ἰδέαν, ὁ δ' ἕτερος τὴν μορφήν, ὅτε δ' ἐποίηε ὁ εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ὁ δ' ἄλλος τὸν δεύτερον. Τόσον σφικτὰ περιπεπλεγμένα εἶνε τὰ δύο πνεύματα ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων, ὥστε πλὴν ἐκείνων, ὧν εἶνε γνωστὴ ἡ πατρότης, μετ' ὄλας τὰς κοπιώδεις ἐρεῦνας, ἀδύνατον εἶνε νὰ καθορισθῇ ἀκριβῶς ποῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Γκαῖτε, καὶ ποῖα εἰς τὸν Σχίλλερ.

Φοβερά ὑπῆρξεν ἡ τῶν ἠρωελεγειῶν τούτων ἐπενέργεια. Οἱ ἰσχυροὶ γρόνθοι κατεμωλώπιζον μετ' ἀμειλίχτου ὀρμῆς, κραυγαὶ δὲ ἄλγους ἐπλήρωσαν μετ' ὀλίγον πανταχόθεν τὴν ἀτμόσφαιραν. Ὁ Γκαῖτε διεσκέδαζε βλέπων τοὺς σφαδασμοὺς τῶν θυμάτων ὃ δὲ Σχίλλερ στέλλων ἐπιγράμματα τινὰ εἰς τὸν Γκαῖτε ἀπεκάλεε αὐτὰ ἀδυσωπήτως «σχόλοπας ἐν τῇ σαρκὶ τῶν συναδέλφων».

Τὰ διστίχα ταῦτα σατυρογραφικῆς ἐμπνεύσεως μᾶλλον προϊόντα, ἐν ὁρμῇ φιλολογικῆς ἀγανακτικῆς ὡς ἐκδικητήρια βέλη κατὰ προσώπων ὠρισμένων βληθέντα δὲν διατηροῦσι δι' ἡμᾶς τὴν ὀξύτητα τῆς αἰχμῆς ἧτις διέσχίζε τόσον βαθῶς τὰς σάρκας, ὅποτε αἱ στίβαραι χεῖρες ἐτάνυον τὴν νευράν. Τινὰ

ἐξ αὐτῶν εἶνε θαυμασίοι καλαισθητικοὶ ἀφορισμοὶ ἢ φιλοσοφικὰ ἀποφθέγματα, ἢ δὲ ζωὴ των δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐφήμερον καὶ παραδοικὴν ἢ παρέχει ἢ πολεμικὴ εἰς τὰ προϊόντα αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἄλλων μόνον ὀλίγα γαργαλίζουσι καὶ τώρα τὸν οὐρανίσκον μας, ὡς λέγει ὁ Λούις, περιέχοντα τὸ γνήσιον, τὸ αἰώνιον ἄλλας τοῦ σκώμματος.

Τὰ *Ξένια* πλὴν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας των ἔχουσι καὶ ἱστορικὴν σημασίαν ὡς συντελέσαντα εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῶν δύο μεγάλων ποιητῶν· διότι οὐδὲν συνδέει τόσον τὰς ψυχὰς ὅσον ὁ κοινὸς ἀγὼν ἢ κοινότης τοῦ μίσους εἶνε ἡδὴ ἀγάπη· ἐμίσουν δὲ ἀμφοτέροι μετ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς των τοὺς «κομπογιαννίτας» τῶν γραμμάτων, οἱ ὅποιοι παντοῦ καὶ πάντοτε κἀμνον πολὺν θύρβον.

Ἡ φιλία τῶν δύο μεγάλων ἀνδρῶν ἀποτελεῖ μοναδικὸν παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων. Βεβαίως καὶ ἡ φιλία τοῦ Montaigne καὶ Étienne de la Boétie ἦτο ἀκραϊκῆς καὶ στενῆς ἀλλ' ἦτο σύνδεσμος δύο ὁμοίων φύσεων, αἰτινες εὐθὺς ἀμέσως ἀνεγνώρισαν τὸ συγγενὲς αὐτῶν ὄχι ὁμῶς σύνδεσμος ἀντιπάλων, οἵτινες ἀκαταπαύστως ἀντετάσσοντο κατ' ἀλλήλων ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν των καὶ αὐτοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς προσεπάθον παντὶ σθένει ν' ἀποφύγωσιν ἀλλήλους. Ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Σχίλλερ ἦσαν ἐν πολλοῖς ἀντίθετοι φύσεις, ἀρχηγοὶ δύο ἐχθρικών μεριδῶν· σημειῶν δ' ἐπαφῆς αὐτῶν ἐγένετο μόνον ὅ,τι ἔξοχον καὶ ὕψιστον καὶ εὐγενέστατον εἶχον ἑκάτεροι ἐν τῇ διαφορῇ αὐτῶν φύσει.

Κατ' ἀρχὰς οὐδὲν προανήγγελλε τὴν φιλίαν ταύτην. «Ἐν συνόλῳ, ἔγραψεν ὁ Σχίλλερ πρὸς τὸν Körner μετὰ τὴν πρώτην πρὸς τὸν Γκαίτε ἐν Ρουδολοστάτῃ ἐπίσκεψίν του, ἡ μεγάλη μου περὶ αὐτοῦ ἰδέα δὲν ἐμειώθη ἐκ τῆς προσωπικῆς γνωριμίας, ἀλλ' ἀμφοβόλλω ἂν θὰ δυνηθῶμιν ποτε νὰ συνιδεθῶμεν οἰκειότερον. Προτρέχει τόσον ἐμοῦ (κατὰ τὴν ἡλικίαν ὀλιγώτερον ὅσον κατὰ τὴν βιοτικὴν πείραν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν) ὥστε οὐδέποτε θὰ συναντηθῶμεν καθ' ὁδόν».

Ὁ Γκαίτε ἐξεφράζετο ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ Σχίλλερ, τὸν ὅποιον θεώρει ὡς διαφθορέα τῆς καλαισθησίας τοῦ ἔθνους, ὡς ἄγοντα κατὰ κρημνῶν τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν. Ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ περιωνύμου του εἰς Ἰταλίαν ταξιδίου ἀντὶ νὰ εὕρῃ τὸν γερμανικὸν λαὸν πρόθυμον ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν εὖρε παντοῦ θαυμασμὸν πρὸς τὰ παράφορα ἔργα τῆς πρώτης περιόδου, τῆς πυρετώδους, τοῦ Σχίλλερ. Ἡσθάνετο δ' ἀληθῆς μίσος κατὰ τῶν «θαυμασιῶν ἐκτροπιάτων», ὡς τ' ἀπεκάλει, κατὰ τῶν «μεγαλοφυῶν» ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀγρίων καὶ ἀχαλινῶτων προϊόντων.

Ὁ Γκαίτε δὲν ἠγάπα τὸ τάλαντον τοῦ Σχίλλερ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἠρνεῖτο· εἶνε ἀξία ἐξάρσεως ἢ μεγαλοψυχία τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἢ παντελῆς παρ' αὐτῷ ἔλλειψις τῆς φιλολογικῆς ἐκείνης λέπρας, κοινῆς εἰς συγγραφεῖς καὶ συγγραφεῖς, ἧτις καλεῖται ζηλοτυπία καὶ φθόνος. Παράδειγμα ἀκτινοβόλον εἰς τοὺς αἰῶνας θὰ μείνῃ ὁ εἰλικρινὴς ἐνθουσιασμὸς του πρὸς τὸν Σχίλλερ, τὸν Φόρς, τὸν Ἐρδερ, ἢ προθυμία ὅπως πρῶτος ἀναγνώριση καὶ διακηρύξῃ τὴν

μεγαλοφυίαν ἢ τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ Σκότ, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Βερνζέ, τοῦ Μαντζόνι.

Τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἀνευρίσκουμεν καὶ παρὰ τῷ Σχίλλερ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1789 ἔγραψεν εἰς τὸν Körner· «θὰ ἐγινόμεν δυστυχῆς ἂν ἐβλεπα συχνότερα τὸν Γκαίτε... Τὸν μισῶ, μολονότι ἀγαπῶ ἐκ βάθους καρδίας τὸ πνεῦμά του καὶ τὸν θεωρῶ μέγαν... Παράδοξον κρᾶμα ἀγάπης καὶ μίσους ἐγέννησεν ἐν ἐμοὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, συναισθημα τὸ ὅποιον δὲν εἶνε πολὺ ἀνόμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔτρεφον ὁ Βρούτος καὶ ὁ Κᾶσιος πρὸς τὸν Καίσαρα· θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐξοντώσω τὸ πνεῦμά του διὰ νὰ τὸ ἀγαπήσω πάλιν ὀλοψύχως».

Βραδύτερον δέ :

«Πρὸς τὸν Γκαίτε δὲν δύναμαι νὰ ἐξισωθῶ, ἂν βάλῃ ὅλα τὰ δυνατά του. Ἔχει πολὺ περισσοτέραν μεγαλοφυίαν ἢ ἐγώ, προσέτι δὲ πολλῶν μείζονα πλούτον γνώσεων, ἀσφαλεστέραν αἰσθησίν τοῦ πραγματικοῦ, πρὸ πάντων δὲ διὰ παντοίων καλλιτεχνικῶν γνώσεων διαμορφωθεῖσιν καὶ ἐκλεπτυνθεῖσιν καλαισθητικὴν ἀντίληψιν».

Ἄλλ' εἰς τὰς ἐκφράσεις ταύτας τοῦ θαυμασμοῦ προσέθετε μετ' ὀλίγον τὰ ἐξῆς πικρὰ καὶ φαρμακερὰ :

«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ Γκαίτε εἶνε πάντα ἐμπρὸς μου, καὶ μοῦ ἐνθυμίζει τόσον συχνά ὅτι ἡ τύχη μοῦ προσνήχθη τόσον τραχέως!»

Πράγματι ἡ τύχη εἶχε φανῆ ὅπως διάφορος πρὸς ἑκάτερον. Ὁ Γκαίτε ἦτο εἰς ἐκ τῶν εὐδαϊμόνων ἐκείνων τοὺς ὁποίους «οἱ θεοὶ ἀγαπῶσιν ἡδὴ πρὸ τῆς γεννήσεώς των». Ὁ Σχίλλερ τούναντίον ἠναγκάσθη ἐκ πρώτης νεότητος νὰ παλαίσῃ σῶμα πρὸς σῶμα μετ' ἡν Ἀνάγκην. Ἦτο ἡδὴ ὁ προσφιλέστατος ποιητῆς τοῦ ἔθνους του καὶ ὁμῶς ἡ πτωχεῖα τὸν περιέσφιγγε πανταχόθεν ἀδυσωπῆτως. Ἐν ταῖς πρὸς τὸν Körner ἐπιστολαῖς του θλιβεράν ἐντύπωσιν προσενοῦσιν αἱ περὶ εὐτελῶν, αἱ περὶ ταπεινῶν, αἱ περὶ αὐτῆς τῆς συντηρήσεώς του μέριμναι. Ἦναγκάζετο νὰ μεταβάλλῃ τὴν φιλολογίαν εἰς βιοτεχνίαν, ἐπίμοχθον δὲ καὶ ταύτην καὶ βαρεῖαν. Ἦγωνίζετο νὰ εὕρῃ ἐργασίαν, ἔκαμνε μεταφράσεις δι' ὀλίγα τάλληρα τὸ τυπογραφικὸν φύλλον καὶ ἦτο εὐτυχῆς εὐρίσκων τοιοῦτόν τι. Ἡ πτῆσις τῶν ἰδεῶν ἦρεν αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ αἱ ταπειναὶ φροντίδες ἐπέβρον, ὥθον αὐτὸν πρὸς τὸ ἔδαφος. Πλὴν δὲ τούτου δὲν εἶχε διέλθῃ εἰσέτι ἐντελῶς τὴν πυρετώδη κρίσιν τῆς νεότητος· ὑπῆρχε τι κοχλάζον ἐτι ἐν αὐτῷ, ἐν τοιαύτῃ δὲ ψυχικῇ διαθέσει εὐρισκόμενος ἠσθάνετο ἑαυτὸν μόνον καὶ παρ' οὐδενὸς ἀνέμενεν ἐπικουρίαν ἐν τῷ ἀτεράμνῳ τῆς ζωῆς ἀγῶνι.

Ἄλλ' ὁ Γκαίτε; Αὐτοῦ τὴν θύραν οὐδέποτε ἐκρούσεν ἢ ὀστεώδης χεὶρ τῆς πενίας. Αὐτὸς εἶχεν εὐπορίαν, κοινωνικὴν θέσιν, δόξαν, καιρὸν πολὺν πρὸς ἐργασίαν. Ἡ σύγκρισις αὐτῆ ἢ ἀνηλεῆς, ἢ καθιστώσα τὴν δυστυχίαν σκληροτέραν ἐτι ἔβαπτεν εἰς τῆς πικρίας τὸ μέλον τὸν κάλαμον τοῦ Σχίλλερ.

Ὅχι δὲ μόνον ἡ τύχη ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις ἐπλασεν αὐτοὺς ἀνομοίους.

«Ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἀντιπάλων,

λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Γκαίτε, ἀρνεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν βαθειάν αὐτῶν ἀνομοιοσύνη. Ἡ ὠραία κεφαλή τοῦ Γκαίτε ἔχει τὸ ἥρεμον, νικηφόρον μεγαλεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδεώδους, ἢ κεφαλή τοῦ Σχίλλερ τὴν σοβαρὰν καλλονὴν χριστιανοῦ ἔχοντος τὸ βλέμμα ἑστραμμένον εἰς τὰ ἐπέκεινα τοῦ κόσμου τούτου. Τὸ ὑψηλὸν καὶ πλατὺ μέτωπον τοῦ Γκαίτε καὶ οἱ ἐξαστράπτοντες μεγάλοι ὀφθαλμοὶ του, οἱ εὐγραπτοὶ καὶ συμμετροὶ χαρακτῆρες, οἱ φέροντες ἴχνη σκέψεων καὶ θλίψεων, μαρτυροῦντες ὁμῶς ὅτι αἱ σκέψεις καὶ αἱ θλίψεις ἐπῆλθον κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἀνδρός ἀλλὰ δὲν ἐνίκησαν αὐτόν, ποῖα τις ὑγιῆς εὐρωστία ἐπὶ τοῦ μελαχροίνου προσώπου του, καὶ ἀπερίγραπτόν τι—ἀκτινοβολοῦν ἐκ τῆς μορφῆς του—ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι ὀφθαλμοφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὀζυωπὲς ὄμμα τοῦ Σχίλλερ, τὸ στενὸν τοῦ μέτωπον, τὰ ἀσύμμετρα χαρακτηριστικά του, τὰ ὅποια αἱ σκέψεις καὶ αἱ θλίψεις διηυλάκωσαν ἢ δὲ ἀσθένεια προσέβαλε. Ἀμφοτέροι ἔχουσι μεγαλεῖον· ἀλλ' ὁ μὲν εἰς ἔχει τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡρεμίας, ὁ δ' ἕτερος τὸ τῆς πάλης. Ὁ Γκαίτε εἶχεν εὐπροπεσιτάτην εὐσωμίαν καὶ ἐφαίνετο ὑψηλότερος ἀφ' ὅ,τι ἦτο· ἐν τῇ φυῇ τοῦ Σχίλλερ εἶλεπον αἱ ἀναλογίαι καὶ ἦτο ὑψηλότερος ἀφ' ὅ,τι ἐφαίνετο. Ὁ Γκαίτε ἴστατο εὐθυτενῆς, ὁ δὲ Σχίλλερ ἔκαμπεν ὀλίγον τι τὸν μακρὸν λαιμόν του».

Ἡ διαφορὰ αὐτὴ ἐξετείνετο καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων. «Ὁ ἀὴρ ὁ ὅποιος ὠφελεῖ τὸν Σχίλλερ, ἐπέδρα ἐπ' ἐμοῦ ὡς δηλητήριον», εἶλεγε βραδύτερον ὁ Γκαίτε πρὸς τὸν Ἐκκερμαν κατὰ τινὰ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδιαλέξεών του, ἀφ' οὗ, ἐννοεῖται, συνεδέθη στενωῶς μετ' ὁ Σχίλλερ. «Ἐπεσεῖσθην αὐτόν ἡμέραν τινά, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀπάν ἢ δὲ σύζυγός του μοι εἶπεν ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ μετ' ὀλίγον, ἐκάθισα πλησίον τῆς τραπέζης ἐφ' ἧς ἔγραφε ὅπως σημειώσω κἄτι. Μετ' οὐ πολὺ ὁμῶς φοβερὰ δυσσορία με κατέλαθε, ἧτις ἠῤῥεξε κατὰ μικρὸν, ἠσθάνομην δ' ὅτι ἐμελλον νὰ λιποθυμήσω. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω ποῖον ἦτο τὸ αἷτιον τὸ ὅποιον μ' ἔφερον εἰς τὴν ὅπως ἀσυνήθη καὶ δυσᾶριστον ἐκείνην κατάστασιν, ἀλλὰ τέλος παρετήρησα ὅτι ἐκ τινος κιβωτίου, τὸ ὅποιον εὐρίσκατο πλησίον μου ἐξεπέμπετο ἀνυπόφορος ὀσμὴ. Ἀνοίξας αὐτὸ παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἦτο γεμάτον ἀπὸ σάπια μῆλα. Ἐπλησίασα ἀμέσως εἰς ἐν παράθυρον καὶ ἀνέπνευσα καθαρὸν ἀέρα, μετ' ὀλίγον δὲ συνῆλθα ἐντελῶς. Ἐν τῷ μεταξύ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἡ σύζυγός του, ἢ ὅποια μοι εἶπε, ὅτι τὸ κιβώτιον αὐτὸ πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε γεμάτον ἀπὸ σάπια μῆλα, διότι ἡ ὀσμὴ ἐκείνη ὠφελεῖ τὸν Σχίλλερ καὶ ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ».

Χαρακτηριστικὸν εἶνε ἐπίσης ὅτι ὁ μὲν Γκαίτε ἐργάζετο πρωί, ἐν ᾧ ὁ Σχίλλερ ἐν βαθεῖα νυκτί.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες συνητηθήσαν ἐν Ἰένῃ τὸν Μάιον τοῦ 1794 κατὰ τινὰ συνεδρίαν τῆς φυσιολογικῆς ἐταιρείας· μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς κατὰ τύχην, ἀνεχώρησαν συγχρόνως, καθ' ὁδόν δὲ συνῆψαν συνδιάλεξιν· ὁ Σχίλλερ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ὁ τοιοῦτος κατακερματισμὸς περὶ τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως εἶνε ἡκίστα εὐάρεστος εἰς τοὺς μὴ ἐξ ἐπαγ-

γέλματος φυσιοδίφας. «Ἀπεκρίθην, διηγεῖτο ἔπειτα ὁ Γκαίτε, ὅτι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μεμνημένους εἶνε ὄχι εὐάρεστος, καὶ ὅτι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἄλλος τρόπος ἀντιλήψεως τῆς φύσεως οὐχὶ κερωρισμένης καὶ μεμονωμένης, ἀλλὰ δρώσης καὶ ζώσης... Ἐσθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του· ἡ συνδιάλεξις μετ' εἰλικυσεν ἐντός· ὑπεστήριξα μετὰ ζωηρότητος τὴν μεταμόρφωσιν τῶν φυτῶν. Ἡροῦτο μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος· μετὰ τὸ πέρας ὁμῶς τοῦ λόγου μου ἔσεισε τὴν κεφαλὴν του καὶ εἶπε: «Αὐτὰ ποῦ λέγετε δὲν εἶνε πόρισμα πείρας, εἶνε ἀπλῆ ἰδέα.» Ἐξεπλάγην καὶ δυσηρεστήθην. Ἡ παλαιὰ ἐχθροπάθεια ἐξηγήθη ἐν ἐμοί, συνέσχον ὁμῶς τὸν ἑαυτόν μου καὶ εἶπα· «Πολὺ μ' εὐχάριστεί ὅτι ἔχω ἰδέας χωρὶς νὰ τὸ ἤξεύρω, καὶ ὅτι τὰς βλέπω μάλιστα καὶ μετὰ τὰ μάτια μου».

Τὸ ἀναμέσον αὐτῶν χάσμα ἦτο εὐρὺ καὶ βαθύ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον βῆμα εἶχε γίνῃ. Ἀφορμὴν εἰς συγχωτέραν ἐπικοινωνίαν ἔδωκαν αἱ Ὁραὶ, τὸ ἐξαίρετικὴν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας κατέχον περιοδικὸν ὅπερ ἐξέδιδεν ὁ Σχίλλερ, καὶ τοῦ ὁποίου τῆς συντάξεως μετέσχον ὁ Γκαίτε, ὁ Ἐρδερ, ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτε, οἱ δύο Οὐμβολδ καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς. Οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ὁ μεταξὺ Γκαίτε καὶ Σχίλλερ σύνδεσμος ὀστικῆς, ὡς λέγει ὁ Γκαίτε, ἐξηκολούθησεν ἄνευ διακοπῆς καὶ κἄτι κἀλὸν ἔκαμε καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἄλλους.»

Μετὰ τὴν πρώτην συνάντησιν ἡ φιλία ἠῤῥεξε ταχέως· μετὰ δύο δὲ μῆνας ὁ Σχίλλερ ἔγραψε τὴν ὠραίαν ἐκείνην ἐπιστολὴν ἐν ἧ μετὰ τὸλμης καὶ εὐστοχίας ἐχαρακτήριζε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τοῦ Γκαίτε. Ὁ Γκαίτε ἀπήνητρε φιλοφρονέστατα ἢ δ' ἐπιστολὴν τοῦ ἤρχιζεν οὕτω· «Διὰ τὰ γενεθλιά μου, τὰ ὅποια ἐορτάζω τὴν ἐβδομάδα ταύτην, ὠραιότερον δῶρον ἀπὸ τὴν ἐπιστολήν σας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβω» μετ' ὀλίγον δὲ προσκλήθει ὁ Σχίλλερ μετέβη εἰς Βειμάρην καὶ διῆλθε παρὰ τῷ Γκαίτε δύο ἐβδομάδας. Ἐκ τῆς πλουσίας πρὸς ἀλλήλους ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν παρετήρησαν ὅτι ἐν πολλοῖς συνεφωνοῦν ἀπροσδοκῆτως.

«Ἀπαιτεῖται πολὺς καιρὸς, ἔγραψε πρὸς αὐτόν ὁ Σχίλλερ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Ἰέναν, νὰ τακτοποιήσω ὅλας τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἀνεκινήσατε ἐν ἐμοί, ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι καμμία ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ χαθῇ».

Ὁ δὲ Γκαίτε ὅστις συνέγραψε τότε τὸν περίφημον Βίβελν Μάιστερ ἔστειλε πρὸς αὐτόν τὸ χειρόγραφον ἀπὸ τοῦ τρίτου βιβλίου, λίαν ἀσμένως καὶ εὐγνωμόνως ἀποδεχόμενος τὰς φιλικὰς τοῦ Σχίλλερ παρατηρήσεις.

Ἡ φιλία κατ' ὀλίγον ἐγένετο στενωτέρα· οὕτω δ' ἤρχισε μεταξὺ αὐτῶν ἡ ζωηρὰ ἐκείνη ἐπιστολογραφία, ἧτις εἰσάγει ἡμᾶς κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς μεγαλοφυῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας καὶ τὴν ὅποιαν δημοσιεύων ὁ Γκαίτε ἐφρόνει δικαίως ὅτι προσέφερε μέγα δῶρον εἰς τοὺς Γερμανοὺς.

Ἀνυπολόγητος ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τῆς φιλικῆς ταύτης ἐπὶ τῶν δύο τόσον διαφορῶς μεγαλοφυῶν

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Σ'.

1 Οκτωβρίου.

Παῦλε, τὰ πράγματα θολώνουν και ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω τὴν γνώμην σου περὶ τοῦ πρακτέου. Ἄκουσε τί συνέβη και ἀπάντησέ με ἀμέσως.

Τὴν ἐνδεκάτην τὸ πρωί, σφραγίσας τὴν ἐπιστολήν μου κατέβην ὅπως τὴν παραδώσω εἰς τὸν ταχυδρόμον και, ἐγγιζούσης τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος, μετέβην εἰς τὴν αἴθουσαν. Μὴ εὐρὼν κανένα ἐκεῖ ἐκάθισα παρὰ τὴν ἐστίαν ἀναγινώσκων τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τῆς Ἐπιθεωρήσεως, ὅτε ἀνοιχθεῖς αἰφνιδίως τῆς θύρας εἶδον εἰσερχομένην τὴν μικρὰν κόμησσαν, ἥτις εἶχε διανυκτερεύσει εἰς τὸν πύργον. Μετὰ τὸν ἀτυχή διάλογον τῆς προτεραίας, ὃν κάλλιστα ἐγνώριζον ὅτι εἶχεν ἀκούσει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἢ συνέντευξις κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς κυρίας ταύτης ἦτο ὀλίγον ἐπιθυμητή. Ἐγερθεὶς ἐν τούτοις προσέκλινα ἑδαφιαίως και ἀντεχειρετήθη ὑπ' αὐτῆς δι' ἐλαφροτάτης κλίσεως τῆς κεφαλῆς, τῆς ὁποίας ἤμην ἴσως ἀνάξιος μετὰ τὰς χθεσινὰς μου ἀνοησίας. Τὰ πρώτα βήματα τῆς μικρᾶς κομησσης, ὅτε μὲ εἶδεν, ἐπρόδιδον ταλάντευσιν τινα και ἀμριβολίαν, ὁμοιάζοντα βᾶδισμα πέρδικος ἐλαφρῶς κατὰ πτέρυγα πληγωθείσης. Ἀφοῦ ἐφάνη ἐπὶ τινος στιγμῆς διαστάζουσα ἂν ἤθελε τραπή πρὸς τὸ παράθυρον ἢ τὸ κλειδοκύμβαλον, ἔλαβεν αἴφνης τολμηροτέραν ἀπόφασιν και διηυθύνθη ἄνευ περαιτέρω διαταγῆ πρὸς τὴν ἐστίαν, ἦτοι τὴν ἰδιαίτεράν μου ἐπιγράττειαν.

Ὁρθὸς ἐνώπιον τοῦ καθίσματός μου και ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ περιοδικὸν ἀνέμενα τὰ συμβησόμενα μετὰ φαινομένης ἀταραξίας, ἥτις πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἀτελέστατα ἐκρυπτε τὴν ἐσωτερικὴν μου ἀγωνίαν. Τὴν ἐπικειμένην ἐξήγησιν καθίστανε λίαν ἐπιφοβὸν ὅχι μόνον ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν τυχόντα ἐλευθερίου ἀγωγῆς πρὸς τὰς γυναικῆς ἀβρότης, ἀλλὰ και ἡ ζωηρὰ συναίσθησις τῆς ἐνοχῆς μου, ἥτις περιώριζεν ἐντὸς στενωπῶν ὁρίων τὸ δικαίωμα τῆς νομίμου ἀμύνης και μὲ παρέδιδεν ἀνυπεράσπιστον εἰς τὴν διάκρισιν γυναικῶς νέας, ζωηρᾶς και πιθανῶς φιλεκδικίου.

Ἡ κυρία Πάλμα σταματήσασα ἀπέναντί μου ἐστήριξε τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἐστίας και ἔτεινεν εἰς τὸ πῦρ τὸ περιέχον τὸν ἀριστερόν αὐτῆς πόδα χρυσόμαυρον ὑποδημάτιον. Οὕτως ἐγκατασταθεῖσα ἐστράφη ἔπειτα πρὸς ἐμὲ χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲ λέξιν, παρατηροῦσα μετὰ χαρᾶς τὴν στενοχωρίαν μου, ἥτις ἦτο μεγάλη. Καλὸν ἐνόμισα τότε νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἀνάγνωσίν μου, πρὸ τούτου ὁμως και ἐν εἰδῆ μεταβάσεως ἠρώτησα αὐτὴν μετὰ πολλῆς εὐγενείας — «Μήπως ζητεῖτε τὸ περιοδικὸν τοῦτο, κυρία ;»

*Ἰδὲ σελ. 50.

ἀνδρῶν. Ὁ Γκαίτε ἦτο τότε τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν, ὁ δὲ Σχίλλερ τριάκοντα πέντε. Ὁ Γκαίτε ἠδύνατο νὰ δώσῃ πολλὰ τὰ ὁποῖα εὐγνωμότως ἀπέδεδεχετο ὁ Σχίλλερ, ἂν δ' οὕτως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου φίλου του, μηδὲ νὰ εὐρύνῃ τὸν ὄριζοντα τῶν γνώσεων και τῆς πείρας αὐτοῦ, μετέδωκεν ὁμως εἰς τὸν Γκαίτε πολυτιμότερόν τι : τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ βαθὺς ἐνθουσιασμός τοῦ Σχίλλερ, ἡ ἄτρωτος φιλοπονία του ἐκίνησαν τὸν Γκαίτε εἰς ἐργασίαν ἀπέσπασαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης και ἔτρεψαν εἰς τὰ γράμματα, παρώρμησαν αὐτὸν εἰς συντέλεσιν ἡμιτελῶν ἢ εἰς πλήρη ἐκτέλεσιν νέων ἔργων. Ἡ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ κοινὴ δρᾶσις ἀποτελεῖ ἐν τῷ βίῳ ἀμφοτέρων φωτεινότερον σημεῖον, παραμένει δ' αἰώνιον ὑπόδειγμα φιλίας.

«Εἶνε ἀληθῶς δῶρον Θεοῦ νὰ ἔχῃ τις σοφὸν και περιεσκεμμένον φίλον !» ἀνεφωνεῖ ὁ Σχίλλερ, μετὰ τὰς ἐπὶ τοῦ Βαλλενστάιν παρατηρήσεις τοῦ Γκαίτε τὸν ὁποῖον εἶχε στείλῃ εἰς αὐτὸν ἐν χειρογράφῳ.

Ὁ δὲ Γκαίτε περιγράφει τὴν ἐκ τῆς φιλίας ταύτης νέαν ψυχικὴν κατάστασίν του, ὡς ἐξῆς : «Εἰς ἐμὲ ἐπῆλθε νέον ἔαρ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ παλαιὰ σπορὰ ἀνεβλάστησε και οἱ ξηρανθέντες κλάδοι ἠνθησαν ἐκ νέου».

Ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σχίλλερ, ὁ Γκαίτε κατεκάμυθη ὑπὸ τὸ βῆρος τῆς θλίψεως· εἶχεν ἀπολέσῃ ὅχι ἀπλοῦν φίλον, ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τῆς υπάρξεώς του· ἐκ τοῦ βῆρους δὲ τοῦ πόνου του ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν τὸν θαυμασίον ἐκείνον ἐπίλογον τοῦ Ἰσματος τοῦ Κώδωνος, ὁ ὁποῖος ὡς ρεῦμα ὀρμητικόν, ὑπὸ τῆς ποιήσεως και τῆς φιλίας ὀγκούμενον θέλει ῥοχθῆ αἰωνίως περὶ τὸν τάφον τοῦ Σχίλλερ.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Βειμαρὴν εἶδον πρὸ τῆς μικρᾶς τοῦ θεάτρου πλατείας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποβάθρου, ὀρθοῦς, εὐθυτενεῖς, πλήρεις ζωῆς και μεγαλείου, ὀρειχαλκίους ἐγγὺς ἀλλήλων ἰσταμένους τοὺς δύο φίλους. Ὁ Γκαίτε ὀλύμπιος και μέγας, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς στέφανον δάφνης στηρίζει μετὰ τινος φιλικῆς νωχελείας τὴν ἀριστεράν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Σχίλλερ. Οὗτος δὲ τὴν δεξιὰν πρὸς τὴν δάφνην τείνων, κρατεῖ διὰ τῆς ἐτέρας ἐπτυγμένον χειρόγραφον ἐν ἐνθέῳ ἐμπνεύσει προσδβλέπων ὑψηλὰ, ὡς ν' ἀκούῃ μυστηριώδη φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ.

Ὡς ἴστανται ἐπὶ τοῦ υποβάθρου ἐκείνου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα συνηνωμένοι, οὕτως ἀχώριστοι εἶνε και ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ και ἐν τῷ θαυμασμῷ τῶν γενεῶν, οὕτως ἀναπόσπαστοι εὐρίσκονται και εἰς τὰ μικρὰ Ξένια οἱ Διδασκοὶ τῆς γερμανικῆς ποιήσεως· διὰ τοῦτο ἡ εἰδησις τῆς ἀνευρέσεως ἀνεκδότου σειρᾶς τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων, ἔρευνεν εἰς τὴν μνήμην μου τὴν φιλίαν τῶν δύο ἀνδρῶν, φίλιαν μεγαλοῦργον και ὑπέροχον ὡς ἦσαν αὐτοί· διότι ἡ γέφυρα ἔχει τὸ ὕψος τῶν ὄχθων τὰς ὁποίας ζευγνύει.

Α. Π. Κ.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, δὲν ἤξεύρω νὰ διαβάξω, μοὶ ἀπάντησε διὰ φωνῆς ἰκανῶς τραχείας· ἐγὼ δὲ ἐκράσας διὰ φιλόφρονος νεύματος τὴν λύπην ἦν μοὶ ἐπρόξενε ἡ ἀποκάλυψις τῆς τοιαύτης ἀγνοίας, ἐκάθισα και ἠσθάνθη ἐμαυτὸν ὁπωςοῦν ἡσυχώτερον, ὡς μονομάχος ὑπομείνας τὸ πῦρ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ και νομίζων σωθεῖσαν οὕτω τὴν τιμὴν. Ἀλλὰ μετὰ τινος στιγμῆς ἡ θέσις μου ἤρχισε και πάλιν νὰ μοῦ φαίνεται ἰκανῶς δυσάρεστος, ἀφοῦ εἰς μάτην ἠγωνιζόμην ν' ἀπομονωθῶ ἀναγινώσκων και ἐβλεπον χορεύοντα ἐπὶ τοῦ χάρτου πλήθος χρυσομαύρων σανδαλίων. Φανερὰ ἐπίθεσις θὰ μοὶ ἐφαίνετο προτιμότερα τῆς σιωπηλῆς ἐκείνης ἐχθρότητος τῆς γείτονος μου, ἦν ἐμάντευον ἐκ τοῦ κροταλισμοῦ τῶν δακτυλίων ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἐστίας, τῆς ἀνυπομόνου κινήσεως τοῦ ποδὸς και τῆς σπασμωδικῆς τῶν βῶθῶνων διαστολῆς. Μεγάλην λοιπὸν ἠσθάνθη ἀνακούφισιν ὅτε ἀνοιχθεῖς και πάλιν τῆς θύρας ἐπαρουσιάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς νέον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐδικαιούμην νὰ θεωρήσω ὡς σύμμαχον. Ἦτο δὲ τοῦτο ἡ κυρία Δουμέτρη, ἐπιστήθιος φίλη τῆς θυγατρὸς τῆς κυρίας Μαλουέ, χήρα ὠραιότατη και κατὰ τι τῶν συντρόφων αὐτῆς φρονιμωτέρα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο προτέρημα ὡς και τὸ ὑπέροχον κάλλος τῆς ἡσφάλισαν εἰς αὐτὴν πρὸ πολλοῦ τὴν ἀντιπάθειαν τῆς κυρίας Πάλμας, ἥτις σκόπτουσα τὰς βαθυχρόους ἐσθῆτας και τὸ ἐλεγειακὸν ἐπίστε ὑπὸς τῆς ἀντιζήλου τῆς ἐπώνομασεν αὐτὴν χήραν τοῦ Μαλαβᾶ. Ἡ κυρία Δουμέτρη στερεῖται μὲν πνεύματος, ἀλλ' ἔχει ἀντίληψιν ὀρθήν, ἀρκούσαν παιδείαν και τινα ῥωμαντισμόν, ὃν ἀρέσκειται ἐπιδεικνύουσα εἰς τὴν συναναστροφὴν. Βλέπουσα δὲ ὅτι οὔτε εἰς τὸ κυνήγιον διέπρεπα, οὔτε εἰς τὸ σφαιριστήριον, οὔτε εἰς τὸν χορὸν ἢ ἄλλην τινὰ κοσμικὴν διασκεδασίαν, μὲ ὑπέθεσε διαπρέποντα τοῦλάχιστον ἐπὶ διαλεκτικῇ εὐφυίᾳ και ἀνέλαβε νὰ βεβαιωθῇ περὶ τούτου. Αἱ σχέσεις ἡμῶν κατέστησαν οὕτω φιλικώταται· καθότι, ἂν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνταποκριθῶ εἰς πάσας αὐτῆς τὰς προσδοκίας, ἀκροῶμαι τοῦλάχιστον τὰς αἰσθηματικὰς φράσεις τῆς μετ' εὐλαθεῦς προσοχῆς ὑποκρινόμενος ὅτι ἐννοῶ αὐτάς, και τοῦτο τὴν ὑπερευχαριστεῖ.

Τὸ κυανοῦν βλέμμα τῆς μικρᾶς κομησσης ἤστραψεν ἐξ ἀγρίας χαρᾶς ὡς ἂν νύχαριστεῖ τὴν τύχην τὴν πέμψασαν εἰς αὐτὴν εὐχλωστον θῦμα. Ἀρῆσασα τὴν ὠραίαν χήραν νὰ προχωρήσῃ μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τῆς βᾶδιμα αὐτῆς μελαγχολικῆς βραδύτητος ἀνεκάγχασεν αἴφνης κρίζουσα μετ' ἐμψάσεως : «Εὐγε, κυρία μου· περιπατεῖτε ὡς θῦμα μεταβαίνον εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας, ὁμοιάζετε τὴν Ἰφιγένειαν . . . ἢ μάλλον τὴν Ἑρμιόνην . . .»

«Ἀκολουθεῖς ἔνθακρος τοῦ νικητοῦ τὸ ἄρμα.»

Τίνος εἶναι ὁ ἀνωτέρω στίχος ; . . . ἐγὼ εἶμαι τὸσον ἀμαθής . . . Πιστεύω ὅτι εἶναι τοῦ φίλου σου Λαμαρτίνου, ὅστις τὸν ἔγραψεν ἐπιτήδεος διὰ σέ, ἀγαπητή μου.

— Πῶς, ἀπαγγέλλετε τώρα και στίχους, ἀγαπητή μου κυρία ; ἀπεκρίθη ἡ κυρία Δουμέτρη, ἥτις στερεῖται ἐτοιμότητος.

— Δικαί ὄχι, ἀγαπητή μου ; Μήπως ἔχετε σεις

τὸ μονοπῶλιον τῶν στίχων ; Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι τώρα ὅτι τὸν στίχον «ἀκολουθεῖς ἔνθακρος» ἤκουσα ἀπαγγελλόμενον ὑπὸ τῆς Ραχήλ, ὥστε δὲν εἶναι τοῦ Λαμαρτίνου, ἀλλὰ τοῦ τραγικοῦ Βουαλώ . . . Ἄκουσε, ἀγαπητή μου Ναθαλία, ἔχω σκοπὸν νὰ σε ζητήσω μαθήματα τινα συνδιαλέξεως ἠθικῆς και σπουδαίας, ἥτις πρέπει νὰ εἶναι διασκεδαστικώταται. Καὶ διὰ ν' ἀρχίσωμεν, εἰπέ με, παρακαλῶ, ποῖον προτιμᾶς τὸν Λαμαρτίνον ἢ τὸν Βουαλώ ;

— Ἀλλὰ μεταξύ τούτων οὐδεμία ὑπάρχει σχέσις, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Δουμέτρη μετὰ πολλῆς σοβαρότητος και θαυμαστῆς εὐπιστίας.

— Δὲν τὸ ἤξευρα, εἶπεν ἡ κυρία Πάλμα — δεικνύουσά με ἔπειτα διὰ τοῦ δακτύλου ἐπρόσθεσεν — ἴσως προτιμᾶτε τῶν ἀνωτέρω ποιητῶν τὸν κύριον, ὅστις γράφει και οὗτος στίχους.

— Ὁχι, κυρία μου, ἀπατήσθε, δὲν γράφω στίχους, εἶπον ἐγὼ, ἐνῶ ἡ κυρία Δουμέτρη, εἰς ἣν ἡ συναίσθησις τῆς ἐξόχου αὐτῆς εὐμορφίας παρέχει ἀκατάβλητον γαλήνην ψυχῆς, ἠρκεῖτο νὰ μειδιάσῃ μετὰ νωχελείας. Καταπισσοῦσα ἔπειτα ἐπὶ τῆς ἔδρας, τὴν ὁποίαν τῆς εἶχα παραχωρήσει, — «Τί πένθιμος καιρός», μοὶ εἶπεν· «ὁ φθινοπωρινὸς οὗτος οὐρανὸς ἐπικάθηται ὡς νεκρικὴ πλάξ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ! Ὅλα τὰ δένδρα φαίνονται κυπάρισσοι και οἱ ἄγροὶ ἀπέραντον νεκροταφεῖον. Τὸ πᾶν ὁμοιάζει . . .»

— Δι' ὄνομα Θεοῦ, Ναθαλία, σταμάτησε αὐτοῦ, διέκοψεν ἡ μικρὰ κόμησσα. Περίμενε τοῦλάχιστον νὰ προγευματίσωμεν· ἂν ἐπιμένῃς νὰ αἰσθηματολογῆς νηστικῆ, θάρρωσθήσῃς ἐπὶ τέλους.

— Δὲν με λέγεις τί ἔχεις σήμερον τὸ πρωί, εἶπεν ἡ ὠραία χήρα, πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ ἐπέρασες πολὺ κακὴν νύκτα».

— Ἐγὼ, ἀγαπητή μου ; Μὴ λέγῃς τοιαῦτα πράγματα. Ἀπ' ἐναντίας εἶδον ὄνειρατα οὐράνια . . . ἤμην εἰς ἐκστασιν . . . ἡ ψυχὴ μου συνανεστράφη μετὰ ψυχῶν καθὼς τὴν ἰδικὴν σου . . . εἶδα ἀγγέλους μειδιώντας μοι διὰ τῶν κυπαρίσων . . . και τὰ λοιπὰ κουροφέξαλα.

Ἡ κυρία Δουμέτρη ἠρυθρίασεν ἐλαφρῶς και ἀντι ν' ἀποκριθῆ ἔλαβε τὸ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἐστίας περιοδικόν.

— Δὲν με λέγεις, Ναθαλία, ἐπᾶνέλαβεν ἡ κυρία Πάλμα, ποῖους ἀνδρας θὰ ἔχωμεν τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ γεῦμα ;

Ἡ ἀμνησικακος Ναθαλία ὠνόμασε τὸν κ. Βρεῦλλῆ, δύο ἢ τρεῖς ἄλλους κυρίους ὑπᾶνδρους, και τὸν ἱερέα τοῦ δήμου.

— Τότε ἀναχωρῶ εὐθὺς μετὰ τὸ πρόγευμα, εἶπεν ἡ μικρὰ κόμησσα, ἀτενίζουσά με κατὰ πρόσωπον.

— Τοῦτο δὲν εἶναι κολακευτικὸν δι' ἡμᾶς, ἐψιθύρῃσεν ἡ κυρία Δουμέτρη.

— Κάλλιστα γνωρίζεις, εἶπεν ἡ ἄλλη μετὰ θαυμαστῆς προπετείας, ὅτι μόνον τῶν ἀνδρῶν ἡ συναναστροφή μ' εὐχαριστεῖ, και δὲν θεωρῶ ἀνήκοντας εἰς τὸ φῶλον τοῦτο οὐδ' εἰς κανὲν ἄλλο τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων, τοὺς ἐγγάμους, τοὺς ἱερεῖς και τοὺς λογιωτάτους. Ἐκστομίσασα τὸ ἀπόρρηγμα τοῦτο ἡ κυρία Πάλμα, ἐτόξευσεν ἐπ' ἐμὲ και ἔτε-

ρον βλέμμα, όπως έννοήσω ότι μ' έκαμνε την τιμήν νά με κατατάξη, καίτοι ανάξιον τοιαύτης τιμής, εις την τρίτην τάξιν των ουδέτερων όντων. Άκούσασα εύθως έπειτα ήχούντα τον κώδωνα του πύργου άνέκραξε περιχαρώς: Ίδού τό πρόγευμα, δόξα τώ Θεώ! διότι πεινώ ως λύκος, άν ήναι με την άδειαν των άύλων πνευμάτων και των εύαισθήτων ψυχών. Ταύτα είπούσα εξωλίσθησε μέχρι της άλλης άκρας της αιθούσης και ύπήγε νά κρεμασθή εις τον τράχηλον του μαρκησιού Μαλουέ, εισελθόντος μετά των προσκεκλημένων του, ενώ έγω έσπευδα νά προσφέρω τον βραχιόνα εις την κυρίαν Δουμέτρην, προσπαθών ν' απόζημιώσω αυτήν διά παντοίων περιποιήσεων δι' όσα ύπέστη εξ αίτίας μου βασανιστήρια.

Ός ίσως παρετήρησε, ή μικρά κόμησσα επέδειξε καθ' όλην την διάρκειαν της άνωτέρω σκηνης πολλήν μόν προπέτειαν και άπρεπή άθυροστομίαν, αλλά και πνεύμα πολύ περισσότερον παρ' όσον άπέδιδα εις αυτήν. Καίτοι δέ τό πνεύμα τούτο μετεχειρίσθη κατ' έμού, άντι νά δυσανασχετήσω νύχαιριστήν μάλλον εκ τούτου, διότι πρό παντός άλλου άποστρέφομαι την βλακίαν, την χειροτέραν κατ' έμέ και έπιφοβωτέραν πάσης άλλης κακίας. Πλήν δέ τούτου ή δικαιοσύνη με ήνάγκαζε νά ύμολογήσω ότι ή άντεκδίκησις της μικράς κόμησσης, εξαιρουμένων των κατά της άθώας κυρίας Δουμέτρης ριφθέντων λίθων, δέν υπερέθη τά όρια των έν πολέμω νομίμων, είχε δέ και χαρακτήρα τινα άσεϊότητος μάλλον ή άσπόνδου γυναικειού μίσους, προκαλουμένου πολλάκις εξ άφορμής πολύ έλαφροτέρας των κατ' έμού εύλόγων παραπόνων της έχθρας μου. Διαρκούσης της άψιμαχίας έτυχε πολλάκις νά μειδιάσω κατ' έμαυτόν, και μετ' αυτήν ήσθάνομην την άπέχθειάν μου προς την ζεικίνητον τρέλλαν της μικράς κόμησσης ικανώς μετριασθείσαν και μετέγουσαν μεγάλης δόσεως οίκτου και συμπαθείας.

Αί γυναίκες διακρίνουσι μετά πολλής όξυδερκειας των αισθημάτων τάς τροποποιήσεις, ή δέ κυρία Πάλμα όχι μόνον ένόησεν άμέσως τό κέρδος της εις την ύπόληψίν μου, αλλά και ύπολαβούσα τούτο πολύ μεγαλειότερον του πραγματικού έπεχείρησε νά καταχρασθή την νίκην. Έπί δύο όλας ήμέρας πλείστα έρριψε κατ' έμού βέλη, τά όποια ύπέμεινα μετά πολλής προχότητος, άνταποδώσας μάλιστα περιποιήσεις τινάς καθότι δέν ήδυνάμην νά λησμονήσω τάς άσυγγνώστους εκφράσεις του διαλόγου μου μετά της κυρίας Μαλουέ, ουδ' ένόμιζα ικανήν τούτου τιμωρίαν τό έλαφρόν μαρτύριον, τό όποιον ύπέμεινα μετά της ώραίας γήρας του Μαλαδάρ. Η άνοχή μου αυτή ήρκεσε νά πείση την κυρίαν Πάλμαν ότι ήδύνατο νά με μεταχειρισθή ως δορυάλωτον χώραν. Όπως δέ δοκιμάση την άρτιγέννητον αυτής επί της βουλήσεως και της καρδιάς μου έπιρροήν, εύηρεστήθη νά με ζητήσει κατ' επανάληψιν μικράς τινας ύπηρεσίας, εξ εκείνων τάς όποίας άναθέτουσι συνήθως αί γυναίκες, ως δείγματα εξαίρετικής εύνοίας, εις τους πιστους αυτών ίππότας. Ταύτας εξετελέσσα εύγενώς μόν, αλλά και μετά προφανούς ψυχρότητος, πιστεύων ότι ούτε εις πρ-

σαν ήλικίαν ούτε εις όλους τους χαρακτήρας άρμόζουσι τά καθήκοντα προθύμου θεράποντος των κυριών. Η έπιφύλαξις μου έν τούτοις αυτή ουδόλως εκώλυσε την μικράν κόμησσαν νά πιστεύση ότι ήμην όλος ιδικός της και πρόθυμος ν' αύξήσω τον όμιλον των όπισθεν του άρματος αυτής συρρομένων. Υπό τοιαύτης κατεχομένης ιδέας μ' έπλησίασε χθές τό έσπέρας μετά πολλής έλευθερίας ζητούσα την τιμήν νά χορεύση τό κοτιλλίων μετ' έμού. Εις την άπροσδόκητον ταύτην αίτησιν άπήνησα γελών ότι ουδεμίαν έχω πείραν του χοροϋ τούτου, άλλ' αυτή επέμεινε νά γείνη τό θέλημά της, ισχυριζόμενη ότι ό έπιδείξας τσαούτην εις τό δάσος εύκίνησιαν άδύνατον είναι νά μη εύδοκιμήση και ως χορευτής. Όπως δέ έπιθέση τέλος εις την συζήτησιν με παρέσυρε μετά πολλής οικειότητος εκ του βραχιόνος, λέγουσα ότι δέν είναι συνειθισμένη ν' άκούη όχι.

— Ούτ' έγω, κυρία μου, άπεκρίθην, νά εκθέτωμαι ένώπιον του κόσμου.

— Πώς! ούτε διά νά μ' εύχαριστήσητε;

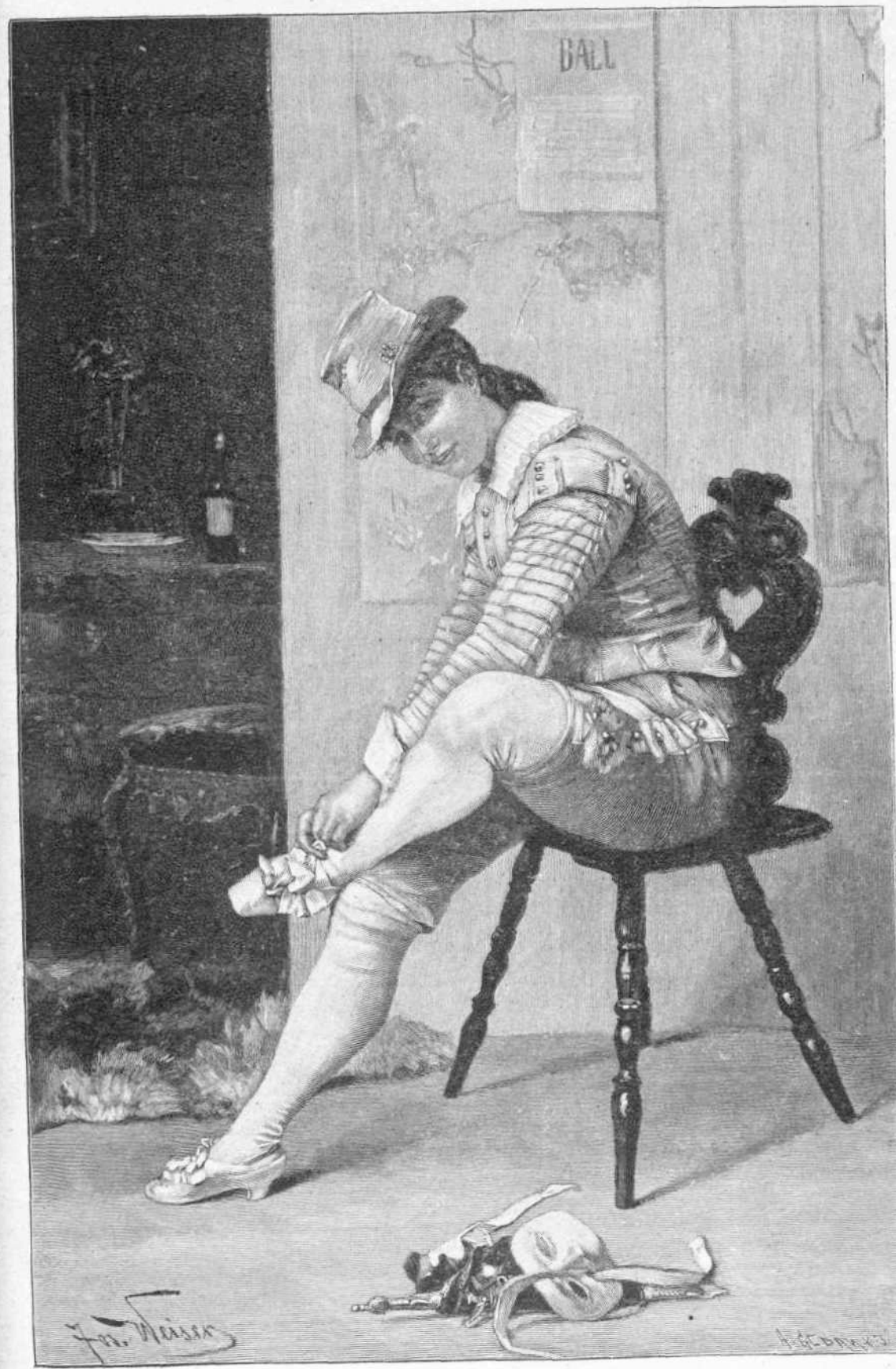
— Ούτε διά νά σάς εύχαριστήσω, άν δέν ύπάρχη άλλος προς τούτο τρόπος. Ταύτα είπων εύχαίρησα αυτήν μετά μειδιάματος, άλλ' ό τόνος δι' ου έπρόφερα τάς άνωτέρω λέξεις ήτο τοιοϋτος, ώστε δέν έκρινε πρέπον νά έπιμείνη και έπέστρεψεν άμέσως προς τους χορευτάς, οίτινες κατεσκόπευον ήμας μετά προφανούς ένδιαφέροντος. Η άνευ έμού έπιστρέψασα μικρά κόμησσα έγεινε δεκτική μετ' ψιθυρισμών και μειδιαμάτων, εις τά όποια άπεκρίθη διά βραχείας τινός φράσεως, της όποιας δέν ήδυνήθην νάκούσω παρά μόνον την λέξιν στοίχημα. Μικράν άποδώσας εις τούτο κατά την στιγμήν εκείνην σημασίαν εκάθισα πλησίον της κυρίας Δουμέτρης και αί δύο ήμων ψυχαί άνήλθον επί άρματος νεφελών εις τον θεϊον αιθέρα.

[Έπεται συνέχεια]

ΣΕΡΒΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ό ήλιος έβασίλευε πίσω από τά βουνά,
Κι' από μιá χώρα μακρινή τό στράτευμα γυρνά.
Έτρεξανε νά τό δεχτούν άνδρες, παιδιά, κορίτσα,
Κι' άπ' όλους πρώτη έτρεξεν ή όμορφη Μιλάντα.
Κι' αναζητá στα τάγματα σκιασμένη ή ματιά της
Λύτους που ήίνανε ζωή εις την φτωχή καρδιά της,
Τόν άνδρα της τόν άκριτό, τόν Τσέβερ τόν γαιμπρό της.
Και τόν ξανθό, τόν πειó μικρό άπ' όλους αδελφó της.
Του κάκου όλους ρώτησε με τί σβυστή λαλιά της.
Έκοψε για τόν άντρα της τά μακρινά μαλλιά της,
Για τόν γαιμπρό της έκαμε τό πρόσωπο κομμάτια.
Μά κλαίοντας τόν αδελφó χάνει τά δυó της μάτια.
Περάσαν χρόνια τά μαλλιά ξαναγινήκαν πάλι
Τό πληγωμένο πρόσωπό νύρε τά πρώτα κάλλη,
Μά τά γλυκά ματάκια της τά ουρανοθαμμένα
Αυτά τά δυó έμείνανε μονάχα τυφλωμένα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΑΠΟΚΡΕΩΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

«ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ,» ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Μέσα 'ς τὴν πυκνὴν καταχνιά τῆς πεζότητος, ὅπου σέρνεται ἡ καθημερινή μας ζωὴ, μέσα 'ς τὸ δειλίασμα ποῦ γεννᾷ ἡ συναίσθησις τῆς ἀδυναμίας μας, τῆς καχεξίας, τοῦ στενοῦ κύκλου, ὅπου τόσο ἀδίκᾳ καὶ τόσο σκληρᾷ ἐπερίορισε ἡ θέλησις τῶν δυνατῶν τῆς Γῆς τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, αὐτὴ ἡ ψυχὴ, 'ς τὴν θλιθερὴν τῆς στενωχωρίας, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ καὶ ναύρη παρηγορήματα νὰ τὴν σηκόνουν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀζωὴ τῆς ζωῆς, νὰ φτερόνουν τοὺς ἰδανικοὺς πόθους, ποῦ ζοῦν ἀκόμη 'ς τὰ βάθη τῆς καὶ δὲν ἐκατόρθωσε καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ τοὺς πνίξῃ, ὅση κι' ἀνεῖναι, ἡ ἀθλιότης τῆς τωρινῆς καταστάσεως. Μία ματιὰ τῆς 'ς τὴν φοβερὴν ἱστορίαν τῶν ἀπελπισμένων ἀγώνων μας 'ς τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνος, 'ς τὸ Μεσολόγγι, 'ς τὴν Κλείσοβα, 'ς τὸ Μανιάκι, εἶναι ἀρκετὴ νὰ ζωντανέψῃ μέσα τῆς τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια ὅτι τὸ ἔθνος ποῦ ἐπράξε τὰ γενναῖα ἐκεῖνα ἀνδραγαθήματα, ποῦ ἔδειξε τόση δύναμι μέσα 'ς τὴν βαθύτατην δυστυχίαν, δὲν ἦταν ὄχι προωρισμένο ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ μὴ φανερώσῃ ὅτι ἔχει καὶ τὴν δύναμι νὰ δεχθῇ τὴν πνευματικὴν ζωὴν ποῦ χύνει τὸ φῶς τῆς ἀπὸ αἰῶνες εἰς τὰ μέρη τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης, νὰ τὴν δεχθῇ, νὰ τὴν κάμῃ δικήν του καὶ νὰ τὴν ἀναδώσῃ πάλι ντυμένη μετὰ τὸ ἀγνὸ φέρεμα τῆς Ἑλληνικῆς σεμνότητος, ποῦ ἂν δὲν θὰ εἶναι ἴσως ποτὲ τὸ παλαιὸ ἐκεῖνο οὐράνιο ποῦ ὁ κόσμος λατρεύει, δὲν θὰ εἶναι ὁμοίως καὶ ἀνάξιο νὰ τὸ ἀναθυμίσῃ. Καὶ ἰδοῦ, σύγχρονα μετὰ τὸ γιγάντιο πολεμικὸ ἀναφτέρωμα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, εἶδε ὁ κόσμος νὰ χαράξῃ ἕνα φῶς ἀθάμπτω νέας ἀνατολικῆς ὠραιότητος ἀπὸ τὸ μοσχοβολισμένον νησί τῆς Ζακύνθου, εἰς τὰ ὠραία, τὰ δυνατὰ, τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα λαχταρίσματα τῆς καρδιᾶς ἐνὸς ἀπὸ τὰ ἑλληνικώτερα τέκνα τῆς. Τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἠθικὴ δύναμις τῶν λαῶν φανερόνται νὰ 'ς τὰ πολεμικὰ τοὺς ἔργα καὶ σὲ κάθε τοὺς πρᾶξι τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἀλλὰ πολὺ ξαστερότερα, πολὺ καθαρώτερα διατυπώνονται μετὰ τὰ ἔργα, τὰ ἐμπνευσμένα ἔργα τοῦ μεγάλου ἀτόμου, ποῦ ἡ Φύσις δὲν ἐγέννησε παρά γιὰ νὰ δείξῃ συγκεντρωμένη ὅλη τὴν ψυχικὴν δύναμι τῶν μεγάλων ὁμάδων, ὅλη τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἄνθος τῆς ἐσωτερικῆς τοὺς ζωῆς, βγαλμένα ἀπὸ τὴν θολὴν καταχνιά τῶν πραγμάτων καὶ ὑψωμένα 'ς τὸν ἀτάραχον αἰθέρα τῆς Τέχνης ὅπου τοὺς πρέπει, ὅπως τὸ γλυκύτατο χά-

ραμα προβάλλει καὶ παρουσιάζεται καθαρώτατο διαλύοντας ἀγάλη ἀγάλη καὶ σχεδὸν ἀπρονόητα τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας. Ἀπὸ ταῖς ὀλίγαις ἀλλὰ καὶ τόσο γεμάταις ζωὴ καὶ ἀθάναταις ἐκεῖναις σελίδαῖς τῶν στίχων τοῦ Σολωμοῦ, ὅπου ὄχι ἡ ἀπαρηγόρητη λύπη γιὰ τὰ περασμένα μεγαλεῖα τοῦ ἔθνους, ὄχι ὁ ἐλεγειακὸς θρήνος, ἀλλὰ ἡ πεποιθήσις, ἡ βεβαιότης, ἡ ἀδάμαστη πίστις τοῦ Μέλλοντος, ἀναλαμβάνουν μετὰ θάρρος ἀντάξιον καὶ ἰσόμετρο τῆς πολεμικῆς ἀνδρείας ποῦ ἐσύνηριψε τοὺς τυράννους, αἰσθανθήκαμε κι' ἐμεῖς νὰ ριζόνεται πάντοτε δυνατότερα 'ς τὴν καρδίαν μας ἡ πίστις ὅτι τὸ Πνεῦμα, ὅσοι κι' ἂν εἶναι οἱ φραγμοὶ ποῦ τοῦ ἐμποδίζουν τὸ δρόμο, δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ δώσῃ καὶ μεταξὺ μας ἀναλαμπαιὶς ποῦ δὲν θὰ συγχωροῦν πλέον τὸν παράλογο δισταγμὸν μὴν ἦταν ἕνα πλάνημα τῆς φαντασίας μας ἡ Ἀναγέννησις.

«Ὁ Ὕμνος τῆς Ἐλευθερίας, εἶπε καὶ ἔγραψε ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας, ἀναγάλλιασε τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ ἔστρεψε πρὸς τὴν Ποίησιν.» Ἄν ὅσα ποιήματα τοῦ Ζαλοκώστα εἶναι γραμμένα 'ς ἄλλη γλῶσσα παρά τὴν ἐθνικὴν δὲν θὰ ἠμποροῦσαν βέβαια ποτὲ νὰ μᾶς κάμουν νὰ ὑποπτεύσωμε τέτοια σχέσι τοῦ Ζαλοκώστα, ποιὸς δὲν αἰσθάνεται ὅτι τὰ δημοτικὰ τοῦ ποιήματα, καὶ ἴσως παρά κάθε ἄλλο («τὸ Σπαθὶ καὶ ἡ Κορῶνα»), μετὰ τὴν ἐξευγενισμένην τοὺς τέχνη τὴν ἀμπτουρὸν ὠραιότητα; Ἀλλὰ καὶ ποιὸς δὲν αἰσθάνεται ὅτι τόσο ἄλλοι ποῦ δὲν ἀνανοήθησαν τὸ φῶς ποῦ εἶχε προβάλλῃ, ὄχι ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἀλλὰ, καθὼς εἶπε κάποιος μετὰ χάρι, ἀπὸ τὴ Δύσιν τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τὴν Τέχνην, ἐχάθησαν, καὶ τὸ πνεῦμα τους, ποῦ ἴσως ἦταν προωρισμένο ν' ἀνεβῆ καὶ ν' ἀναγαλλιάσῃ μετὰ γλυκοῦς κελαιδισμοῦς ταῖς ψυχαῖς ποῦ διψοῦσαν γιὰ τὸ τραγούδι, ἔμεινε χαμηλὰ γιὰ νὰ θαφθῇ ἴσως γιὰ πάντα 'ς τὴν λησμονίαν; Ἀλλ' αὐτὸ τὸ θάμπωμα 'ς τὰ μάτια, αὐτὴ ἡ δυστυχισμένη τύφλα τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ εἶναι παρά προσωρινά, ἐνῶ τὸ ἀμερόληπτο πλῆθος, τὸ πλῆθος ποῦ δὲν ἀκολουθοῦσε παρά τὴν ὁρμὴν τῆς καρδιᾶς, ἔδεχότου καὶ ἔτραγουδοῦσε μόνον ἐκεῖνους τοὺς στίχους, ὅπου εὕρισκε ἕναν ἀντίλαλο τῆς ψυχῆς του. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴ παραιτήσῃ τὸ γρηγορότερον τὸν ψεύτικον ἐκεῖνον δρόμον, καὶ τόσο περισσότερο, ὅσο τὸ ἀνούσιον ἐκεῖνο ψέμα καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς μορφῆς δὲν εἶχε κἄν τὴν ἐξωτερικὴν ἐκεῖνην λαμπρότητα ποῦ ἐκατόρθωσε 'ς ἄλλαις ἐποχαῖς ἄλλων ἐθνῶν νὰ θαμπώσῃ τόσο τὰ μάτια τοῦ νοῦ, ὥστε νὰ βαστάξῃ ἡ φαινομενικὴ ζωὴ του κἄν γιὰ ἕνα αἰῶνα. Ἐνα δυνατό καὶ θαρρετὸ περιγέλασμα, ὀλίγα ἀπλά καὶ ἀθῶα τραγούδια, ποῦ δὲν εἶχαν κἄν τὴν ἀξίωσιν νὰ σαλεύουν ταῖς στερεωμέναις ἐκεῖναις δόξαις, ἐστάθησαν ἀρκετὰ νὰ τὸ ρίζουν· ἡ φύσις ἐξανάλαθε πάλι τὸ σκῆπτρον ποῦ τῆς εἶχαν ἀρπάξῃ ἡ ψευτικὴ ἐχάθησε ἴσως γιὰ πάντα, καί, καθὼς φαίνεται, δὲν θὰ ξανατολήσῃ πλέον νὰ ξανάβῃ 'ς τὸ φῶς.

Καὶ μία γρήγορη βιαστικὴ ματιὰ 'ς τὰ δύο ἢ τρία ὕστερα χρόνια εἶναι ἀρκετὴ νὰ μᾶς καταπέσῃ ὅτι αὐτὸ τὸ μικρὸ διάστημα, ἂν δὲν ἠμπορεῖ ἀκόμη

νὰ ὀνομασθῇ ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, εἶναι βέβαια μία ἀρχὴ τῆς, ἀλλὰ μία ἀρχὴ ποῦ φαίνεται ἀπίστευτη, ἂν ὁ σοβαρὸς νοῦς τὴν συγκρίνῃ μετὰ τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, ποῦ ὡς τὰ χθὲς ἐβασίλευε, καὶ ἂν δὲν τὴν συνδέσῃ μετὰ τὴν ἀπομονωμένην σχεδόν, ἀλλὰ σημαντικὴν καὶ ἀληθινὴν ἐργασίαν τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βηλαρᾶ, τοῦ Χρηστόπουλου, τοῦ Τυπάλδου, τοῦ Ζαλοκώστα. Ἀλλὰ ἡ σημερινὴ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἡ ἐνέργειά τῆς μᾶς παρουσιάζεται ὡς μία κίνησις γενικὴ, ἅμα στοχασθοῦμε ὅτι μετὰ αὐτόματον ἐνθουσιασμόν, ἀπ' ὅλα σχεδόν τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ χωρὶς συνεννόησι, ἐφανερώθηκε ἐξαφνα ἕνα στρατόπεδον ὁλόκληρον, ὅπου καθημερινῶς περισσότεροι ἀραδιάζονται, ὅλοι πνεύματα ἐξαιρετὰ καὶ ζωνταναῖς φαντασίαις, ὅλοι ἐμπνευσμένοι ἀπ' ὅ,τι διαλεχτότερον ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν. Μέσα 'ς τὸ μικρὸ τοῦτο διάστημα, ἂν θὰ κρίνωμε σχετικῶς, ἔγιναν θαύματα. Θαῦμα νὰ ἀληθινόν, ἂν θυμηθοῦμε τοὺς Σούτσους καὶ τοὺς ἄλλους νεκροὺς τοῦ περασμένου καιροῦ, θέλει φανῇ ἡ ἄκρα ἀντίθεσις ποῦ παρουσιάζει ἡ ποίησις εἰς τοὺς στίχους τοῦ Δροσίνου, τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Προβελέγγιου, τοῦ Ἐφταλιώτη καὶ ἄλλων, ὅπου, ἂν ποῦ καὶ ποῦ ἡ ἐξωτερικὴ τέχνη δὲν δείχνεται ἴσως ἀκόμη ὠριμὴ τόσο, ὅσο ἐφάνηκε εἰς τὰ πλαστικώτερα ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, ἢ καὶ τοῦ Πολυλά, τοῦ Μαρκορᾶ καὶ τοῦ Ζαλοκώστα, τόσο ὁμοίως φυσικὸν καὶ ζωντανόν εἶναι τὸ αἰσθημα, ὥστε σκεπάζει τὴν ἑλλειψιν· θαῦμα θέλει φανῇ ἡ λαχταριστὴ χάρις, ἡ Ἑλληνικὴ ζωὴ, καὶ κάποτε ἀκόμη καὶ ἡ πρωτοτυπία καὶ τοῦ νοήματος ἢ βαθύτης, εἰς τὰ διηγήματα τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Καρκαθίτσα, τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Πολυλά· θαύματα τέλος, ἂν συγκριθοῦν μετὰ ταῖς ἀπειραιῖς ἀνούσιαις σελίδαῖς ποῦ ἐγράφονταν πρὶν, ἕκαμε ἡ κριτικὴ μετὰ τῆς φωτισμένης ἐνέργειας τοῦ Πολυλά, τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Ψυχάρη, πολεμῶντας μετὰ θάρρος καὶ μετὰ φλόγα πρωτάκουστη 'ς τὴν Ἑλλάδα τὴν πρόληψιν, βοηθῶντας τὴν Τέχνην νὰ προβῇ θαρρετώτερα 'ς τὸν ἀγῶνα τῆς, φανερόντας κάποτε ὠραιότατα ὅτι αὐτὰ τὰ ὀλίγα χρόνια τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας δὲν ἐπέρασαν χωρὶς νὰ συναῖξῃ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς Εὐρωπαϊκῆς σοφίας ὄχι μικρὸ κεφάλαιον ἰδεῶν εἰς τὴν δυσκολώτερον ἴσως ἀπὸ ταῖς φιλοσοφικαῖς ἐπιστήμας (1).

§ 2.

Ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄχι ὀλίγα ἔργα τῆς Τέχνης, ποῦ χαρακτηρίζουν τὴν ἐξαιρετὴν τάσιν τῶν νέων μας συγγραφέων εἰς τὴν Ἑλλάδα, σημαντικώτατον εἶναι

(1) Τὰ Προλεγόμενα 'ς τὴν Ἐκδοσὶν τοῦ Σολωμοῦ, ἡ Ἀπάντησις εἰς τὴν Ἐπίκρισιν τοῦ Σ. Ζαμπέλη, ἡ Μελέταις 'ς τὴν Τρικυμίαν καὶ 'ς τὸν Ἀμλέτο καὶ ἡ Φιλολογικὴ Γλῶσσα τοῦ Πολυλά, κάποιαις σελίδαῖς τῶν κριτικῶν Ἀρθρῶν τοῦ Παλαμᾶ καὶ ὁ λαμπρὸς Πρόλογός του εἰς τὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς», εἶναι ἀρκετὰ ν' ἀποδείξουν ὅτι αὐτὸ τὸ κεφάλαιον δὲν εἶναι τόσο φτωγόν, ὅσο ἡ συνήθειά μας, νὰ καταφρονοῦμε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι πρέπει τὸν αὐτὸν μας, μᾶς παρακινεῖ νὰ πιστεύωμε.

κατὰ τὴν γνώμην μας ἡ ὕστερινὴ συλλογὴ ποιήσεων, ποῦ ἐδημοσιεύθη τὸν περασμένον μῆνα ἀπὸ τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἐστίας, «τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου» τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ. Ἐγνωρίζαμε τὰ περισσότερα ποιήματα τῆς Συλλογῆς ἀπὸ τὴν Ἐστία καὶ κάποιον ἄλλο φύλλον, ὅπου τὰ εἶχαμε ἰδῆ ἕνα ἕνα καταχωρισμένα, καὶ ὁμοίως θὰ ὁμολογήσωμε ὅτι γιὰ νὰ ἐννοήσωμε τὸν ποιητὴν εἶχαμε ἀνάγκη νὰ τὰ ἰδοῦμε συνενωμένα, ξεχωρισμένα 'ς τὰ τέσσαρα μέρη τους, συνωδευμένα ἀπὸ τὸν Πρόλογον ποῦ τὰ διαφωτίζει. Ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ δευτέρη σελίδα τοῦ Προλόγου, καθὼς καὶ ἀπὸ ταῖς πρώταις σελίδαῖς τῆς Συλλογῆς, εὐθὺς μᾶς φανερόνται μία διάθεσις σοβαρῆ, μία θερμὴ καὶ εὐγενικὴ καὶ φωτισμένη ψυχὴ, ποῦ ἔχει τὴν δύναμι νὰ σηκωθῇ θαρρετὴ καὶ ἐλεύθερη ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τοῦ παρόντος, νὰ στρέψῃ ὅλον τὸν πόθον καὶ τὴν λαχτάραν τῆς εἰς ὅ,τι ὠραιότερον ἔχει τὸ περασμένον, ὄχι γιὰ νὰ τὸ λατρεύσῃ ἄσκοπα καὶ μετὰ ἀσθενικὰ παράπονα ἀδειανὰ καὶ ἀνώφελα, ὄχι γιὰ νὰ λησμονήσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ μάλιστα σπρωγμένη ἀπὸ τὴν γερὴ καὶ δυνατὴ ἀγάπην, ποῦ γι' αὐτοὺς αἰσθάνεται, νὰ ξυπνήσῃ μετὰ ὠραίαν ἀπάτην 'ς ταῖς ἀποκαρτωμέναις ψυχαῖς τους, τοὺς γενναίωτους πόθους τοῦ Μέλλοντος. Αὐτὴ ἡ ζωντανὴ οὐσία, ποῦ εἶναι συναγμένη μετὰ καθαρὴν φιλοσοφικὴν μορφήν καὶ μετὰ τῆς καὶ δύναμι καὶ 'ς τοὺς στοχασμοὺς τοῦ Προλόγου, ζωογονεῖ κι' ἐμψυχώνει σχεδόν καὶ κάθε σελίδα τῶν στίχων, ὅπου ἡ πλαστικὴ δύναμις νῦρε τὸν τρόπον, ὅπως νὰ προδώσῃ, κατὰ τὴν γνώμην μας, ποσῶς τὴν ἀφέλεια καὶ χάρι τῆς γλώσσας, νὰ παραστήσῃ θερμὰ ὅ,τι εὐγενικώτερον ἠμπορεῖ σήμερον ἡ Ἑλληνικὴ καρδίαν νὰ ποθήσῃ.

Ἀναβρῶζει ἡ πλοῦσιαν πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεως ἀπὸ τὸν οὐσιαστικὸν στίχον τοῦ Σολωμοῦ «Πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου» ἢ τὸν ἀκόμη οὐσιαστικώτερον «Ἀνοιχτά πάντα κι' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», ὅθεν ὁ ποιητὴς ἐπέπρε τὸν ἀρμόδιον καὶ χαρακτηριστικὸν τίτλον τῆς συλλογῆς του καὶ ὅθεν παίρνουν τὸ κίνημα τὰ πρῶτα δίστιχα τοῦ βιβλίου, ποῦ μετὰ γοργὴν καὶ ἀποφασιστικὴν δύναμι σὲ σηκόνουν εὐθὺς εἰς τὴν σφαῖραν του. — Μὲς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, ὅπου δὲν ἔδυνήθηκε νὰ φθάσῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἀνεμοζάλη τοῦ κόσμου, ξανοίγει ὁ ποιητὴς δύο μάτια μυστικά, ποῦ δὲν φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιον ποῦ λάμπει γιὰ τὰ γήινα μάτια, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλη πηγὴν καθαρώτερην παίρνουν τὸ φῶς τους. Καὶ βλέπει μ' ἐκεῖνα, ὅ,τι εἶναι γιὰ τ' ἄλλα μάτια ἀθώρητον, καὶ ξαντικρῶζει χωρὶς μετὰ γαληνὴν, μ' ἀσύγκριτη ὠμορφίαν, ποῦ δὲν θολώνει ἡ συγκυρία καὶ ἡ τρικυμία τοῦ κόσμου, καὶ μ' αὐτὰ διαβάζει 'ς τὰ σκοτάδια τῆς φύσεως, καὶ βλέπει καὶ ξαναπλάττει τὰ περασμένα καὶ ξανοίγει τὸ ἀπόκρυφον μέλλον σὺν ἀστραπῇ νὰ διαβαίνῃ, καὶ αἰσθάνεται ποῦ ἡ κατοικία τῆς εἶναι ψηλότερ' ἀπὸ τ' ἀστέριον, 'ς τὸν ἔβδομον οὐρανόν, ὅπου μίαν μέρα ἐλεύθερη καὶ γοργὰ σπρωγμένη θ' ἀνταμώσῃ πάλι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. — Ἀπὸ τὸ ζωντανόν τοῦτο προσομιον αἰσθάνεσθ' εὐθὺς ποῦ θ' ἀνοιχθῇ ἐμπρός σου ἕνας κόσμος συμβολικὸς, ἕνα περασμένον, ὅπου θὰ γλυ-

κοφίγγουν ἢ ώραίαις ἀχτίνας τοῦ Μέλλοντος, μία ποίησις, κατὰ τὴν ἀξιοσημείωτην ἔκφρασι τοῦ Προλόγου, «συμβολικὴ καὶ συνθετικὴ, ποῦ θὰ παρασταίη τῇ θεῖα ψυχῇ τοῦ κόσμου,

ποῦ μέσα βαστοῦν καὶ τὰ λιθάκια, ποῦ κρύβεται ἢ ἀστράφτει ἡ ἐλόκληρη τῇ φύσι ἀπ' τ' ἄστρα ὡς τὰ χορτάκια,

ποῦ δὲν πλέει ἔς τὴν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων εὐκολονόγη, ἀλλὰ, καθὼς τὸ μαργαριτάρι ἔς τὸ βυθὸ τοῦ πελάγου, κρύβεται καὶ αὕτῃ μέσα ἔς τὰ βάθη τῶν φαινομένων».

Καὶ φανερόνεται πρώτη ἔς τὰ μάτια τῆς ποιητικῆς φαντασίας ἡ ξενιτεμένη Θεὰ τῆς Ὀμορφίης, ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου. Δὲν εἶναι αὕτῃ ἡ τρελλὴ θεὰ, ποῦ ὁ κόσμος ὁ ξεφαντωτῆς ἐφαντάσθηκε μῆτέρα τῶν μικρῶν καὶ τυφλῶν του παθῶν, δὲν εἶναι ἡ θεὰ ποῦ κατέβασε ὁ Πραξιτέλης

ἀπ' τ' ἄγια τ' ἄστρα ἐκεῖ ψηλὰ ἔς τὴν Ὀμορφίαν τῆς Φρύνης, ἀλλ' εἶναι ἡ ἀνίκητη παρθένα, κόρη τ' οὐρανοῦ μονακρίθη, ποῦ μένει ψηλότερα ἀπὸ τὰς χαραῖς, ψηλότερ' ἀπὸ τὰς λύπαις, τὸ ἄξιο ταῖρι τοῦ Ἄρεως, ἡ θεὰ τῆς ἠθικῆς Ὀμορφίης, τῆς ἀνδρείας, τῆς Νίκης, ποῦ ἀντίκρουζαν οἱ ἄνδρες καὶ αἰσθάνονταν γενναϊότερη τὴν ψυχὴν μὲς τὰ στήθη τους, καὶ οἱ νικηταὶ τοῦ κόσμου, οἱ Καίσαρες, ἔς τ' ὄνομά της ὠρρίζονταν. Ὅταν ἔπαυσαν ἡ καρδιαῖς νὰ λαχταροῦν τὴν Ὀμορφίαν τοῦ ἐπάνω κόσμου, ἀνοιξε αὕτῃ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς τῆς καὶ ἐκρύφθη καὶ ἐχάθη, καὶ ὅταν τοῦ χωριάτη τ' ἀγνωστο λισγάρι ἐκύλησε τὴν πέτρα τοῦ τάφου τῆς καὶ ἀναστήθη, βλέποντας βάρβαρη τῇ γῇ τῆς πικραμένη ἐδιάθηκε ἔς τὴ Δύσι. Μὲ πόση λαύρα ὁ ποιητῆς, γονατιστὸς ἔς τὴ βασίλισσα ποῦ κυβερνᾷ ἄλλα βασίλεια ποῦ, παρακαλεῖ τὴ θεὰ νὰ γυρίσῃ ἔς τὰ μέρη τοῦ ἐγεννήθη! καὶ πόσο ἀρμόδια δένεται μὲ τὴ δέησι ἡ ἀγάπη τῆς γλώσσας, ποῦ ἂν δὲν εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ Πλάτωνος, ἂν δὲν τὴν λαμπρύνουν ἀκόμη οἱ ρυθμοὶ τῆς Ὀμηρικῆς ἀρμονίας, ἀλλ' ὁμως λαχταριστὴ καθὼς εἶναι, θρεμμένη μὲ τῶν Ἑλληνικῶν βουνῶν τὸν πάναγρον ἀέρα, ζωντανὴ καὶ ἀληθινή, δὲν εἶναι ποσὸς ἀγνωρῆ ἔς τ' αὐτὰ τῆς θεᾶς! καὶ πῶς ἀφθονο ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν καρδιά του τὸ αἰσθημα τῆς ἐλπίδος, ὅταν παρασταίνει νεκρὴ βασίλισσα τὴν Ἑλλάδα ποῦ τὴν καρτερεῖ καὶ ἔς αὐτὴν μόνην ἐλπίζει τὴ νεκρανάστασί της!

Γύρισε πάλι, ὦ! γύρισε νὰ τὴν νεκραναστήσῃς! Σὲ καρτεροῦν τὰ Κύθηρα καὶ ἡ Πάρος καὶ ἡ Ἀθήνα, ἡ Σπάρτη ἡ ἀνοπότη, τὸ φημισμένο τ' Ἄργος. Θεᾶ, ἔς τὸν Ἀφροδίτην σὲ καρτεροῦν, καὶ πέρα ἔς τ' ἀγαπημένα σου βουνά. ἔς τὰς ἀκρίβεις σου χώρας... Σὲ καρτεροῦν, ὦ τὴ γλυκεῖα τῆς φαντασίας ἀπάτη!

Εἰς τὸ ἀκόλουθο ποίημα τῆς συλλογῆς, εἰς τὸν ὕμνον τῆς Νιόβης (ὕμνοι ἡμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν ὅλα τὰ σοβαρώτερα ποίηματα τοῦ κ. Παλαμᾶ), ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται τὴν ἀνατριχίλα τοῦ ὕψους.

Ἀνάμεσα ἔς τὸν κάμπον ἐκεῖνο τοῦ θανάτου ποτάμι αἰματομένο γεννήθηκε καὶ πάει τὰ δεκατρία τ' ἀδέρφια μὲ τὸ μουρμούρισμά του θαρρεῖς θρηνηλοῦσαι.

Καὶ δὲν τολμᾷ κανένας πρὸς τὰ οὐράνια πλάτη τὰ μάτια νὰ σηκώσῃ ἔς τὸ μακρινὸν ταῖρι, γιατί τῶν Ἀθανάτων σκοτίνει καὶ τὸ μάτι, ὅπως χτυπᾷ τὸ χέρι.

Καὶ μιὰ πηχτὴ μαυρίλα ποῦ ἀστροπελέκει κρύβει τῆς δοξασμένης χώρας γεμίζει τὸν ἀέρα καὶ τρέμουν ἔς τὸ παλάτι καὶ τρέμουν ἔς τὸ καλύβι τῇ θεῖκῃ φοβέρα.

Τὸν τρόπο ποῦ σπέρνει ἡ φοβερὴ ὄργῃ τῶν θεῶν ὑψηλὴ ἀκολουθεῖ εὐθὺς ἡ ἐντύπωσις τῆς στάσεως τῆς Νιόβης ἔς τὴ φοβερὴ συμφορὰ της. Ἐνα παιδί, τὸ ὑστερινό, τῆς ἀπομένει, καὶ ἐνῶ γέρνει ἀπὸ τὸν ἄπειρο πόνο της σὺν τὸ καλὰ καὶ λυόει σὺν λαμπάδα καὶ σπαρταράει σὺν ψᾶρι, ἡ μητρικὴ ἀγάπη τῆς ἀφίνει ἀκόμη τὴ δύναμι νὰ παρακαλέσῃ τὴ μεγάλη Μητέρα τῶν Ἀθανάτων νὰ προσπέσῃ ἔς τὴν παντοδυναμίαν τους νὰ τῆς χαρίσουν τὴ μία, τὴν ὑστερινὴν κόρη, ἀλλὰ καὶ δὲν ξεχνᾷ τὸν ἑαυτὸ της ἡ μεγάλη βασίλισσα, δὲν ἀδικεῖ τὸ πύρινο αἶμα τῶν Τιτάνων ποῦ ρεεῖ ἔς τὰς φλέβαις της.

Κι' ἄλλα ζητᾷ; Δὲν ἔχεις χορτάσι ἀκόμα; Στάσου! Ἐγείναι τὰ δεκατρία κλωνάρια μου κομμένα, καὶ ἐμὲ ξεφυλλισμένη, γονατιστὴ μπροστὰ σου. Θεᾶ, τ' ἀκούεις; ἔμένα!

Ἀλλὰ ἡ θεῖκῃ ὄργῃ δὲν ἐχόρτασε πέφτει καὶ ἡ στερνὴ τῆς κόρη αἰματοκυλισμένη ἔς τὸν κόρφο της, καὶ ἡ Νιόβη πετρόνει καὶ θὰ μείνῃ πάντοτε πέτρα. Οὐτὲ ἡ λύρα τοῦ ἀνδρός της, ποῦ ἔπνεε τὴν ψυχὴν ἔς τὰ λιθάκια νὰ κτίσουν τὰ τεῖχη, δὲν θάχη τὴ δύναμι ν' ἀναστήσῃ τὴν πετωμένην καρδίαν τῆς παντέρπης μητέρας, μόνη ἀψυχή μὲς τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, ποῦ ὅλα κρύθουν ἔς τὴ φύσι, καὶ τὰ ἴδια λιθάκια, Πέτρα τῆς λύπης, ποῦ ἐπλάσε ὁ πόνος, ἀλλ' ὅχι μὲ ἀνθρώπινο χέρι, ἡ αἰώνια νέκρα της γιὰ τὸ λογισμό, ποῦ μὲ φρικτὴ τὴν ἀντικρύζει, ἔχει μίλημα ζωντανώτερο ἀπ' ὅλα τῆς Ἑλλάδος τὰ πλάσματα. — Δύναμις, συντομία, αἰσθημα ὑψηλὸ καὶ βαθύ χαρακτηρίζουν τοῦτο τὸ ποίημα, καὶ βέβαια, ἂν ὁ ποιητῆς μας εἶχε κατορθώσῃ εἰς ὅλαις ταῖς στροφαῖς του νὰ δώσῃ τὴν ὑψηλὴν διατύπωσι ποῦ ἐπίτυχε ἔς τὰ καλλήτερα μέρη του, θὰ ἦταν αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀτίμητα πετράδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσού.

Δὲν λείπουν στροφαῖς ώραίαις εἰς τὰ ἄλλα τρία ἀκόλουθα ποίηματα, καθὼς εἰς ἐκείναις ποῦ ζευγαροῦν τὰ δύο μεγάλα ἰδανικὰ τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν πνευματοποίησι τῆς φύσεως, τῶν ἀρχαίων, τὴν ἀνύψωσι ἔς τὸν οὐράνιον κόσμον, τῶν Χριστιανῶν

Θεᾶ! ἔς τὴ γῆ κατέβασες τὸν οὐρανὸν μὲ χέρι φωτοπεριγυμένον.

Θεᾶ! καὶ ἀνέθηκον ἡ γῆ ψηλότερ' ἀπ' τ' ἀστέρια πιστεύοντάς Ἐσέναι!

καὶ ἔς τὰς στροφαῖς τῆς Νίκης, ὅπου ἡ ἀρχαία Θεὰ φανερόνεται ἔς τὰ μάτια τοῦ Χριστιανοῦ ποιητῆ μὲ τὸ κορμὶ πλασμένο ὅχι ἀπὸ σάρκα, ἀπὸ ψυχῇ, νὰ τρέχῃ ἔς τὸ πέταμά της ὅχι γιὰ νὰ στεφανώσῃ τὸ λεονταρόκαρδο στρατιωτῆ, τὸν ἐμπνευσμένον ποιητῆ, ἀλλὰ, σύμβολο τοῦ νέου πνευματικωτέρου ἰδανικοῦ, γιὰ νὰ δώσῃ παρηγορίαν καὶ βοήθειαν ἔς τὴν συμφορὰν ταῖρι ἔς τὸν ἔρημον, ἔς τὸν ξένο σκίπη, δύναμι τοῦ

δελιασμένου, νέα θρησκεία τῆς καρδίας. Καὶ αὕτῃ ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἀρχαίου ἰδανικοῦ καὶ τοῦ νέου φανερόνεται καὶ ἔς τὴν συμβολικὴν Γέννησι τοῦ Κρίνου, ὅπου ἀπὸ τὸ χαλασμὸ ποῦ φέρνει ἡ ὄργῃ τῆς Θεᾶς προβάλλει ὁ εὐωδιασμένος ἀνθὸς μὲ τὰ χιονάτα φύλλα, σύμβολο τῆς Δικαιοσύνης ποῦ ἡ νέα Θρησκεία ἔσθησε τοῦ ἀναγεννημένου κόσμου βασίλισσα.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

Γ. ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

Ἡ ΖΩΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΥ ΑΣΗΜΑΚΗ

Ὁ κύριος Μιλτιάδης Ἀσημάκης, ὑπουργικὸς ὑπάλληλος ἐπὶ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως καὶ ἤδη ἀγνώστου ἐπαγγέλματος, ἀπεράσισε τέλος πάντων καὶ αὐτὸς νὰ δώσῃ μιαν χορευτικὴν ἐσπερίδα εἰς τὸ σπίτι του. Ἀποκρητὸς ἦταν, εἶχε ἓνα σωρὸ ὑποχρεώσεως, τὰς ὁποίας ἔπρεπε, οὕτως ἢ ἄλλως, νὰ ἐκπληρώσῃ. Τὸ ἔξοδον θὰ ἐγένετο ποῦ θὰ ἐγένετο μιαν φορὰν. Διατί τάχα νὰ το ἀναβάλλῃ; Μήπως εἰς δεκαπέντε ἢ εἴκοσι ἡμέρας θὰ ἐγένετο πλουσιώτερος; Μιὰ ψυχὴ ποῦ θὰ βγῆ, ἂς βγῆ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα. Αὕτῃ ἦτο ὅλη ἡ φιλοσοφία τοῦ χοροῦ τοῦ Κου Ἀσημάκη.

Τὴν Κυριακὴν ἐκείνην τὸ σπίτι ὅλο ἀπὸ τὸ πρῶν ἦτο εἰς ἀναστάσει. Ὁ οἰκοδεσπότης ἔκρινε καλὸν νὰ συμπρωτοῦν μὲ τὴν σύζυγον του, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν προτεραίαν εἰς τὸ ζήτημα τῶν προσκλήσεων ἤλθεν εἰς ῥῆξιν, — ὁ κ. Ἀσημάκης δὲν ἐννοοῦσε νὰ προσκαλέσῃ, παρὰ ὅσους τοὺς εἶχαν προσκαλέσει καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ σπίτια των, — καὶ ἀπὸ κοινοῦ οἱ σύζυγοι ἐφρόντιζαν διὰ τὰ τῆς ἐσπερίδος. Τοὺς ἐβόηθαι ἡ ὑπηρετρία καὶ εἰς ἀνεπίδω τῆς κυρίας Ἀσημάκη, νέος τοῦ συρμού, ἀργός, ὀνομαζόμενος Ἀλκιβιάδης, ἀλλὰ μὴ καυχώμενος παρὰ μόνον διὰ τὸ καλὸν τὸ ὅποιον εἶχε νὰ διοργανῶν διασκεδάσει. Ἦρχισαν λοιπὸν μὲ πυρετώδη ταχύτητα νὰ λύνουν νὰ κρεβάτια, νὰ μεταβάλλουν ὅλα τὰ δωμάτια εἰς αἰθούσας, νὰ σηκόνουν τὰ χαλιά, νὰ ξεσκονίζον, νὰ τοποθετοῦν, νὰ διακοσμοῦν. Ἐν τῷ μεταξύ συνέρρεον ἐκ τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν ἐπιπλα καὶ σκεύη, καθίσματα, δίσκοι, ποτήρια, ποτηράκια καὶ φλυτζάνια. Εἶχε τὸ νοικοκυριὸν τοῦ ὁ Κος Ἀσημάκης, ἀλλὰ ποῦ νὰ φθάσῃ διὰ πενήντα πρόσωπα, ὅσους ὑπελόγιζε τοὺς προσκεκλημένους του! Συνέρρεον δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς συγχρόνως καὶ τὰ διάφορα ὀψώνια, τὰ ὅποια ἔσταλλον ὁ κ. Ἀσημάκης ἐπιτηδᾶς ἐξελθῶν, γλυκίσματα, ποτὰ, μπομπόν, τυριά, σαλάμια, χαδιάρια καὶ φραντζόλες διὰ τὰ ἀνδριτᾶς. Εἰς ἕκαστον δέμα, τὸ ὅποιον παρελάμβανεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἐφοκομιστοῦ ἡ Κε Ἀσημάκη ἔλαγε στερεοτύπως:

— Πῶ! πῶ! ἔσδουσε ὁ Μιλτιάδης μου. Τί τὰ ἤθελε ὁ εὐλογημένος τόσα ἔξοδα! . . .

— Καλὴ θεῖα, μὲ τὰ σωστά σου; ἀπῆντα ὁ Ἀλκιβιάδης; θέλεις νὰ φῆσῃς νηστικὸν τὸν κόσμον, ποῦ θάλλῃ στο σπίτι σου νὰ διασκεδάσῃ;

Ἄλλ' ὁ μεγαλύτερος καυχᾶς μεταξύ θεῖας καὶ ἀνεψιῦ ἐγένετο τὸ ἀπόγευμα, μετὰ τὸ γενικὸν συγκύρισμα τοῦ σπιτιοῦ, ὅταν ὁ τελευταῖος διέταξε τὴν ὑπηρετρίαν νὰ σηκώσῃ μερικὰ ἐπιπλα, — σεντούκια, παλῆα τραπέζια καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ὅποια, ἐλλείψει χώρου εἶχον μεταφέρει ἐκ τῶν εὐπρεπισθέντων δωμάτων εἰς τὸ ἄκρον τοῦ διαδρόμου, ἐκεῖ παρὰ τὸ παράθυρον.

— Τ' εἶν' αὐτὰ ἐδῶ; Πάρ' τα, Οὐρανία, πάρ' τα γρήγορα!

— Καὶ ποῦ νὰ τα πάῃ; εἶπεν ἡ Κε Ἀσημάκη.

— Ξέρω καὶ ἐγὼ ποῦ νὰ τα πάῃ! ἐδῶ μονάχα δὲν μποροῦν νὰ μείνουν.

— Καὶ τί σου κάνουν ἐδῶ; Ποῖος θὰ τα ἴδῃ ἐδῶ;

— Μπα! καλὴ τί λέει! στὸ διάδρομο; ὅλος ὁ κόσμος στὸ διάδρομο θὰ εἶνε... Καὶ τί νομίζεις, ἡ σάλας τοῦ σπιτιοῦ πρέπει μονάχα νὰνε καθαρὸς καὶ συγκυρισμένος; Ἄμ' ἂν ἦταν ἔτσι! Ὁ κόσμος ἀπὸ τὰλλα μέρη θὰ καταλάθῃ σὲ τί λογῆς τάξι τῶχης τὸ σπίτι σου.

— Ἄς μὲ ποῦν κακοκοικουρά, δὲ θέλω ἄλλες φασκρίες νὰ ζῆς... Οὐρανία! νὰ φῆσῃς τὰ πράγματα ἐκεῖ ὅπως εἶνε.

— Οὐρανία, νὰ πάρῃς ἀπὸ δῶ τὰ πράγματα ἀμέσως!

Ἡ Οὐρανία ὑπήκουσεν εἰς τὴν εὐκολωτέραν διαταγὴν. Ἄλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἤρχισε νὰ διαμαρτύρεται, νὰ λέγῃ, νὰ φωνάζῃ, ὅχι, ἐννοεῖται, χωρὶς νάνταποκρίνεται ἐναμίλλως καὶ ἡ θεῖα του, ἕως οὔ, μετὰ μακρὰν λογομαχίαν, εὐρέθη ὁ μέσος ὅρος καὶ ἀπερασίση νάναρτηθῆ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ διαδρόμου, ἐν παραπέτασμα καὶ νὰ σκεπασθῇ οὕτως ἡ ἀσχημία. Καὶ ἂμ' ἔπος ἂμ' ἔργον. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔλαβεν ἐν κλινοσκεπάσμα ἐρυθρὸν καὶ το ἐκάρφωσεν ἐκεῖ μὲ δύο καρφία ἀπὸ τὸν ἓνα τοῖχον εἰς τὸν ἄλλον.

— Τώρα ἀλλιστα! εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, θαυμάζων τὸ ἔργον του.

— Μιὰν ἀηδία εἶνε! ὅλο τὸ μέρος ἀπάνω ἄδειο, εἶπεν ἡ θεῖα.

— Καὶ ποῦ νὰ σου βροῦμε μπερντὲ νὰ φθάνῃ ὡς τὸ ταβάνι! εἶπε καὶ ἡ ὑπηρετρία.

*

Ἡ σκηνὴ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀνδριτᾶς ἦτο μίαν τῶν κωμικωτέρων. Ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν ποῦ ἔτρωγαν, ἐστρωμένην μὲ τὸ τραπεζομαζύδιον, ἔφεραν τὲς φραντζόλες καὶ τὰ λοιπὰ χρεωιδῆ καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Ἀσημάκη ἐπελήφθησαν ὅλοι τῆς κατασκευῆς. Ἐν τῷ μεταξύ ἔτρωγον τὰ ὑπόλοιπα καὶ τὰ ψυχία τοῦ ἄρτου, τοῦ τυροῦ, τοῦ χαδιαρίου, τοῦ βουτύρου καὶ αὐτὸ ἦτο δι' ἀπόψε ὅλον τὸ δεῖπνον των.

— Βρέ, βρέ, βρέ, τί κάνεις αὐτοῦ! ἐφώναζεν ὁ Κος Ἀσημάκης πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, ἄμα τὸν ἔδλεπε νὰ παρεγμίζῃ πολὺ κανένα ψωμάκι. Τί, θὰ τους ταῖσω γῶ στο σπίτι μου; Ἀπὸ λίγο, τοὺς μασκαράδες!

— Ἐχετε δίνηρο, πολὺ σαλάμι ἔβαλα, ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἀφῆρει ἐν τεμάχιον, τὸ ὅποιον ἔχαπτε, χωρὶς νὰ τον βλέπῃ ὁ θεὸς του.

Καὶ ἐτελείωσε καὶ ἡ προπαρασκευὴ αὕτη καὶ καθὲς ἀπεσύρθη διὰ νὰ ἐνδύθῃ. Πρῶτος συνεπλήρωσε τὸν κάλλωπισμόν του ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ ὅποιος βγῆκε εἰς τὴν σάλιν καὶ ἤρχισε νὰ ζῦνῃ ἐν τεμάχιον κηρίου εἰς τὸ πάτωμα, διὰ νὰ τὸ κάμῃ ὀλισθηρὸν, χορευῶν συγχρόνως, ἤναψε δὲ μετὰ τοῦτο τοὺς ἐπὶ τῶν τοίχων κηροστάτας.

— Σβύστα, σβύστα, γρήγορα! ἐφώναζεν ἐκμυκῆς ὁ Κος Ἀσημάκης ὅταν ἐξῆλθε, διευθετῶν τὴν ρεδιγκόταν του, καὶ εἶδε τὴν πρόωρον ἐκείνην φωτοχυσιάν. Ἀπὸ τόρα θὰ μου καοῦν πρὶν τελεωθῇ ὁ χορὸς.

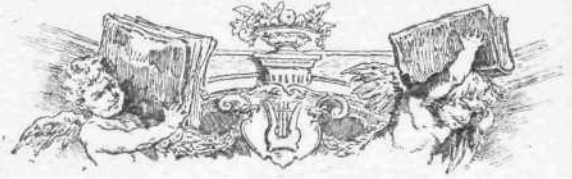
Ἐκ τούτου ἤνοιξε συζήτησις, ἂν εἶνε ὥρα νάνάψουν τὰ κηρία ἢ ὅχι, ἡ ὁποία παρετάθη — χωρὶς ἐννοεῖται νὰ τα σβύσουν, — ἕως οὔ οἱ πρῶτοι προσκεκλημένοι ἐκτύπησαν τὴν θύραν.

Ὁ Κος Ἀσημάκης ἐμόρφασε καὶ ἔτρεξε νάνοιξῃ.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 20 Ἰανουαρίου 1893. — Ὁ κ. Φ. Βίντερ ἐμίλησε περὶ τῶν ἀρχαίων ἵππων τῶν ἐν τῷ Μουσειῷ τῆς Ἀκροπόλεως. Τῆν ἐρημνεῖαν ἦν ἔδωκεν ὁ Studniczka ἐν Jahrbuch des archäol. Instituts (1891) εἰς τὸν ἵππεα, εἰς οὗ τὸ σωζόμενον σκέλος ἔχνη διατηροῦνται ἐμφαίνοντα περιβολὴν Θρακῆς ἢ Σκύθου πολεμιστοῦ, δὲν ἀποδέχεται ὁ ῥήτωρ. Ἐπὶ μνημείου ἀναθηματικῷ διὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην, ὡς ἐνόμισεν ὁ Στουδνιτσα, ἀδύνατον ἦτο νὰ ἴσταται Πέρσης στρατηγός. Ὁ λαλῶν ὁρᾷται ἐξ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως πάντων τῶν ὁμοίων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνευρεθέντων γλυπτῶν ἔργων. Τὸν ἵππεα, τοῦ ὁποῦο ἵππος ἔχει κυανόχρωμον χαιτίην, θέτει εἰς τὸ τέλος τοῦ βου αἰῶνος, νεώτερος δὲ εἶνε ὁ ἐρυθροχρόμου χαιτίης ἵππος, τ. ἔ. ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ βου. Ὁ λεγόμενος ἄρα Πέρσης ἵππεος διὰ λόγους τεχνικοὺς πρέπει νὰ εἶνε ἔργον τῶν περὶ τὰ 540 ἢ 530 ἐτῶν. Ὅπως δὲ ἀπίθανον εἶνε ἢ μᾶλλον ἀπαράδεκτον ὅτι μετὰ τὸ 490 οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς δικαίωσιν τοῦ κατορθώματος τοῦ Μαραθῶνος ἀνέθεσαν τὴν κατασκευὴν μνημείου εἰς τεχνίτην, οὗ ἢ ἀκμὴ πίπτει εἰς τὴν προγενεστέραν ἐκείνην ἐποχὴν, ἐνῶ ἡ τέχνη, ὡς ἐκ τῶν ἄλλων ὁμοιομορφῶν ἔργων δῆλον, εἶγε προοδεύσει σημαντικῶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Τούναντίον τὸ μνημεῖον δύναται κατὰ τοὺς περὶ τὸ 540—530 χρόνους νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῶν σχέσεων τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Θρακᾶς (ὁ πρεσβύτερος Μιλτιάδης τύραννος ἐν Χερσονήσῳ), ὧν τὴν πολεμικὴν περιβολὴν ἔφερον ὁ ἵππεος ὁ παριστάων τὸν ἀφιερωσαντὰ Ἀθηναίων. Ὁ δὲ ἐρυθροχρόμου χαιτίης ἵππος δὲν ἔφερον ἵππεα ἐπὶ τῶν νότων, ἀλλ' ὠδηγεῖτο ὑπ' ἀνδρός, εἰς τὸ μνημεῖον δὲ τοῦτο ἀναγνωρίζει ἀνήκουσαν σωζομένην τιὰ βρᾶσιν, ἐφ' ἧς διακρίνονται δύο ὄπλα ἵππου καὶ δύο πόδες ἀνθρώπινου. Ἡ ἀναλογία τῶν μέτρων ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. — Ὁ κ. Ράτγκελ ἐξηκολούθησε τὴν περὶ Ὀμηρικῶν ὄπλων πραγματείαν. Ἡ μεγάλη ἀπὸ τοῦ λαίμου μέχρι τῶν σφυρῶν καθήκουσα ἀσπίς τῶν Ὀμηρικῶν ἡρώων καθίστα περιττὰς τὰς ὑποτιθεμένας χαλκᾶς κνημίδας. Εἰς τοὺς Μυκηναίους τάφους δὲν εὐρέθη τι δικαιολογεῖν τὴν ὑπαρξὴν τοιοῦτου ὀπλισμοῦ. Αἱ κνημίδες ἦσαν ἀπλῶς ἐπικαλύμματα τῶν κνημῶν, ἀναγκαῖα ἕνεκα τῆς προστασίης τῆς μεγάλης ἀσπίδος, χαλκαὶ δὲ ἐγέναν εἰς ὑστέρους χρόνους, ὅταν αὐτὴ κατέστη βραχυτέρα. Ἀλλ' ἦσαν ὅπως ὁποῦοτε δύσχηρστοὶ καὶ ἄσκοποι, διὸ καὶ ἐξέλιπον μετ' οὗ πολὺ. Ἐπὶ Μακεδόνων ἐμφανίζονται αὐτίς, διότι ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ φυλὴ διασώζει ἐν γένει πολλὰ τὰ ἀρχαιότροπα. Καὶ ἐπὶ Ρωμαίων ἄπαξ ἐτι ἐμφανίζονται ἐν τῷ ὀπλισμῷ αὐτοκατορικῷ στρατιωτικῷ σώματος. Τὸ ἔπος διὰ τοῦτο γνωρίζει μόνον ἐκνήμιδας Ἀγαιούς, τὸ δὲ ἄπαξ εἰρημένον χαλκονήμιδες (H 41) οἱ φιλόλογοι πρὸ πολλοῦ ἀνεγνώρισαν ὡς εἰς παρεμβεβλημένον χωρίον ἀνήκον. Καὶ ἡ περιεφαλαία δὲν περιέχει τὴν κεφαλὴν (πλὴν ἐννοεῖται τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος) μέχρι τοῦ τραχήλου (Visirhelm), ἀλλὰ μόνον τὸ κρανίον μέχρι τοῦ μετώπου, ἐκ τούτου δὲ τοῦ σχήματος αὐτῆς ἐξηγοῦνται καὶ οἱ κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ὠτα τραυματισμοί, ὡς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Ὁ ῥήτωρ ἐξηγεῖ ὁμοίως κατ' ἄλλον τρόπον τὰ ἐπίθετα «αὐλώπις» καὶ «τετράφαλος». — Ὁ κ. Δαρτφελδ ἐκθέτει τὰ τελευταῖα ἐξαγόμενα τῶν παρὰ τὴν Ἐνεακρόνον ἀνασκαφῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν ὁ κορυφαῖος τῶν Ἰσπανῶν λυρικῶν ποιητῶν Θοριλλίας, ὁ κατὰ τὸ 1889 σεσφθεὶς ἐν τῇ Ἀλάμπρα ἐθνικῆς τῆς Ἰσπανίας ποιητῆς.

— Ὁ διάσημος Ἀγγλος ποιητῆς Σουίνμπορν συνέθεσεν ὠραίαν ᾠδὴν διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τοῦ Σικάγου, μελοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Στάνφορντ.

— Ὑποψήφιοι διάδοχοι τοῦ Τζῶν Λεμόν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ φέρονται οἱ κ. κ. Βρυντιέρ καὶ Μανουέλ.

— Κατὰ τοὺς ἐν Ζακύνθῳ καταστρεπτικούς σεισμούς ὑπέστησαν μεγάλην βλάβην καὶ δύο μνημεῖα ἐθνικῆς δόξης ἢ οἰκία ἐν ἧ ἐγεννήθη ὁ Οὐγος Φώσκολας, καὶ ἄλλη ἐν ἧ ἐγράφη ὁ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν ὕμνος τοῦ Σολωμοῦ, ἧς εἰκόνα ἐδημοσίευσεν ἡ Ἑστία.

— Ἐξελέγησαν μέλη τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ Βορρίος δὲ Βορνιὲ καὶ ὁ Τυρῶ Δανζέν.

— Ἀπεβίωσεν ἐξ ηχοκοντοσύτης ὁ Δανὴλ Σπέτσερ, ὁ διάσημος «Βιενναῖος Περιπατητικὸς» τοῦ «Νέου Ἐλευθερίου Τύπου», τὰ μεθυσογενεῖα ἄρθρα τοῦ ὁποῦο ὑπῆρξαν ἐπὶ ἐτῆ τὸ ἐντρυφήμα τοῦ βιενναίου κοινοῦ.

Μουσικά

Τὸ διάσημον Quartetto Helmesberger τῆς Βιέννης, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀρίστων ἐν Βύροπῳ μουσικῶν, ἀφικνεῖται ἐνταῦθα ἕνα δώση δύο συναυλιᾶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ, τὴν Τρίτην καὶ τὴν Πέμπτην τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος.

Ο ΕΦΕΤΙΝΟΣ ΧΕΙΜΩΝ

Ἡ ἐν τῷ Ζωολογικῷ Κήπῳ τοῦ Βερολίνου, Ἄρκτος ἕνεκα τοῦ πολλοῦ ψύχους ἀκολουθήσασα τὸν συθμὸν τῶν κυριῶν ἐφόρεσεν εἰς τὸν λαιμὸν τῆς . . τὸν Βόαν.